

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

НОВОСЯДЛИЙ ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри політології
та державного управління
д. політ.н., доцент
Чальцева О.М.
«_____» _____ 2022 р.

НАЦІОНАЛЬНІ ПРОЄКТИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Кваліфікаційна робота

Наукові керівники:

Нагорняк Т. Л., д. політ. н., професор

Іваницька О.П., д. і. н., професор

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: ____ (підпис) ____

АНОТАЦІЯ

Новосядлий І. А. Національні проекти в публічному управлінні

В роботі автором доведено, що світова економічна криза не обійшла стороною Україну, торкнувшись майже усіх галузей економіки, тисяч компаній і мільйонів громадян. Криза загострила проблему захисту національних інтересів України. Практично третина населення виявилася за межею бідності в наслідок системної кризи, пандемії, війни. Національні проекти, що спрямовані на істотне підвищення якості життя громадян України, сьогодні повинні стати ключовим питанням внутрішньої державної політики. Для ефективного реалізації проектів потрібна спільна участь держави, бізнесу, усього суспільства. Це можливо тільки при широкомасштабному освітленні процесу реалізації пріоритетних національних проектів в засобах масової інформації. У ситуації інформаційного вакууму навіть найперспективніша ідея не в змозі отримати ефективну динаміку.

У роботі вивчена специфіка національних проектів як перспективного напрямку стратегії держави; встановлено, що реалізація національних проектів має багато суперечностей на сучасному етапі в Україні; обґрунтована необхідність надання музичним проектам статусу національних на сучасному етапі розвитку держави. А також розроблені рекомендації для керівництва держави стосовно впровадження національних проектів на сучасному етапі.

Ключові слова: національні проекти, захист національних інтересів України, соціально-економічний захист населення.

Бібліографія: 74 найменування.

ABSTRACT

Novosyadly I. A. National projects in public administration

The author proves that the global economic crisis has not bypassed Ukraine, affecting almost all sectors of the economy, thousands of companies and millions of citizens. The crisis has exacerbated the problem of protecting the national interests of Ukraine. Almost a third of the population is below the poverty line as a result of the systemic crisis, pandemic and war. National projects aimed at significantly improving the quality of life of Ukrainian citizens should become a key issue of domestic state policy today. Effective implementation of the projects requires joint participation of the state, business, and the whole society. This is possible only with large-scale coverage of the implementation of priority national projects in the media. In the situation of information vacuum even the most promising idea is not able to get effective dynamics.

In the work the specificity of national projects as a promising direction of the state strategy is studied; it is established that the implementation of national projects has many contradictions at the present stage in Ukraine; the necessity of granting national projects the status of national at the present stage of development of the state is substantiated. Also, recommendations for the state leadership regarding the implementation of national projects at the present stage have been developed.

Keywords: national projects, protection of national interests of Ukraine, socio-economic protection of the population.

Bibliography: 74 titles.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	10
1.1.Характеристика поняття "національний проект"	10
1.2.Історичний досвід реалізації національних проєктів в публічних політиках світу.....	14
1.3. Національні проєкти як новий інструмент соціальної політики: переваги, ризики і механізми реалізації	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ.....	34
2.1 Характеристика і особливості реалізації національних проєктів в Україні.....	34
2.2 Ризики та перешкоди на шляху реалізації національних проєктів в Україні.....	50
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що світова економічна криза не обійшла стороною Україну, хворобливо торкнувшись майже усіх галузей економіки, тисяч компаній і мільйонів громадян. Криза загострила проблему захисту національних інтересів України.

Останні десятиліття ХХ ст. та початок ХХІ ст. стало періодом катастрофічної демодернізації країни і соціального занепаду. Практично третина населення виявилася за межею бідності. Багатомісячні затримки у виплаті пенсій, стипендій, заробітних плат призвели до того, що народ вже зневірився у соціальній відповідальності держави.

Назріла гостра необхідність реалізації програм, які б допомогли вирішити пріоритетні проблеми держави, активізуючи її національні інтереси.

Національні проекти, що спрямовані на істотне підвищення якості життя громадян України, сьогодні повинні стати ключовим питанням внутрішньої державної політики. Для ефективної реалізації проектів потрібна загальна участь держави, бізнесу, усього суспільства.

Реалізація національних проектів стане по справжньому загальнонародною справою тільки у разі, якщо проблеми і можливості, що відкриваються, уrozуміються і обмисляться самими різними шарами нашого суспільства, знайдуть відгук і живий інтерес у більшості українців. Усе це можливо тільки при широкомасштабному освітленні процесу реалізації пріоритетних національних проектів в засобах масової інформації. У ситуації інформаційного вакууму навіть найперспективніша ідея не в змозі отримати ефективну динаміку.

Національні проекти на сучасному етапі в Україні охоплюють багато соціальних та економічних сфер розвитку суспільства, але практично не приділяється увага такому соціокультурному каналу формування політичної культури громадян України, як музичним проектам, які досі не мають в країні статусу національних.

Розгляд національних проектів як особливого способу управління соціальною сферою ми вважаємо особливо актуальними, оскільки мало хто згадує про їх відмінність від інших способів управління. Згадку про відмінності носить розсіяний характер, дослідники доки не ставили перед собою завдання інтеграції цієї інформації. Деякі експерти схилиються до того, що відмінність полягає тільки в більшій PR - підтримці національних проектів.

Ступінь наукової вивченості. Науковий інтерес до проблеми формування та виконання національних проектів, особливостей їх впровадження, позитивних та негативних рис, як форми стратегічного управління на державному рівні, в умовах економіки, що трансформується, вимагає усебічного вивчення накопиченого теоретичного матеріалу.

Великий внесок до розробки теорії керування національними проектами внесли багато зарубіжних і вітчизняних учених. Питаннями історичного досвіду впровадження національних проектів та їх ефективності займалися С. І. Бандур, Д. К. Булін, Ю. В. Бичкова, М. В. Жук, Н. С. Ніколаєв та ін.

Сучасне розуміння національних проектів як важливого напрямку розвитку держави представляють А. С. Гальчинський, А. Д. Тулохонов, Л. М. Чекаленко та ін. У розробку вживаних нині систем управління національними проектами величезний внесок зробили вітчизняні та іноземні дослідники - Г. О. Греф, А. В. Єрмолаєв, І. Л. Жданов та ін.

Проблеми оптимізації національних проектів стали аналізуватися порівняно нещодавно такими фахівцями як Н. В. Беліцер, П. Гількес, С. В. Мочерний. У роботах досліджуються проблеми створення, впровадження, розвитку і вдосконалення національних проектів в державі, а також сучасні напрями раціональної і ефективної побудови системи національних проектів.

Незважаючи на значний об'єм досліджень по вказаних проблемах, авторіві дослідження не вдалося виявити робіт, в яких би комплексно розглядалася діяльність по впровадженню національних проектів в Україні, освітлювалися проблеми музичних проектів і необхідності надання їм статусу

національних. В той же час немає комплексних робіт, в яких би аналізувалася система національних проектів України з точки зору їх значення для суспільства.

Виходячи з вищезазначеного **мета дослідження** – з'ясувати зміст, особливості реалізації національних проектів в Україні, а також обґрунтувати важливість впровадження музичних національних проектів.

Предмет дослідження: процес розробки і реалізації національних проектів України.

Об'єкт дослідження: національні проекти в сучасній Україні, в тому числі музичні національні проекти.

Для досягнення поставленої мети автор вирішив низку задач:

1. Виявити сутність поняття "національний проект".
2. Проаналізувати історичний досвід реалізації національних проектів в країнах світу.
3. Охарактеризувати національні проекти як новий інструмент соціальної політики, їх переваги, ризики і механізмів реалізації.
4. Дослідити характеристику і особливості реалізації національних проектів в Україні
5. Охарактеризувати ризики та перешкоди на шляху реалізації національних проектів в Україні.
6. Дослідити особливості формування політичної культури громадян України та роль музичних проектів в цьому процесі.
7. Провести аналіз сучасних музичних проектів в Україні.
8. Обґрунтувати необхідності надання музичним проектам статусу національних.

З'ясування мети і означення задач дослідження зумовили наступні методи наукового пошуку:

- Загальнонауковий метод теоретичного і емпіричного системного аналізу;
- Метод термінологічного аналізу;

- Порівняно-аналітичний метод для зіставлення досвіду впровадження національних проектів у різних країнах світу;
- Соціологічні і бібліометричні методи для виявлення сучасних потреб суспільства.

Джерельна база дослідження. Досягнення поставлених мети і завдань стало можливим лише при залученні інформації Офіційного сайту Державного агентства з інвестицій та керування Національними проектами України, нормативно-правової бази, що стосується поставленої проблеми, та теоретико-методологічних та аналітичних розробок науковців, що стосуються визначення поняття "проект", "національний проект", дослідження особливостей проектної діяльності на національному рівні, аналізу сучасних національних проектів в сучасній Україні та історичного досвіду щодо реалізації національних проектів в світі (С. І. Бандур, Г. О. Греф, Д. К. Булин, А. В. Єромаласв, М. В. Жук, І. Ф. Курас, А. Д. Тулохонов та ін.).

Наукова новизна отриманих результатів дослідження:

- вивчена специфіка національних проектів як перспективного напрямку стратегії держави;
- встановлено, що реалізація національних проектів має багато суперечностей на сучасному етапі в Україні;
- обґрунтована необхідність надання музичним проектам статусу національних на сучасному етапі розвитку держави.

Теоретична значущість визначається міждисциплінарним характером дослідження і розумінням нових підстав для побудови систем керування і впровадження національних проектів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що:

1. Розроблені рекомендації для керівництва держави стосовно впровадження національних проектів на сучасному етапі.
2. Накопичений і вивчений досвід керування національними проектами в сучасних умовах.

Структура роботи. Робота складається з трьох розділів, вступу, висновків по розділам, загальних висновків, списку використаних джерел, який включає 74 джерел.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ

1.1. Характеристика поняття "національний проект".

Одним з перспективних напрямів реформування української економіки і виходу її з кризи може стати (за прикладом інших країн) розробка і реалізація масштабних і довгострокових національних проектів. Саме поняття "проект" походить від латинського "projicere", що означає буквально "кидати щонебудь вперед". У англійській мові "project" - це:

- 1) проект, план;
- 2) програма [32, с. 436].

Проект - це унікальна діяльність, що має початок і кінець в часі, спрямована на досягнення заздалегідь визначеного результату/мети, створення певного, унікального продукту або послуги, при заданих обмеженнях у ресурсах і термінах, а також вимогах до якості і припустимого рівня ризику. Підготовка проектної документації називається проектуванням.

Проекти можуть бути об'єднані в програму проектів для досягнення єдиного результату, або у портфель проектів для ефективнішого управління. Портфель проектів може включати програми проектів [71].

Проект має ряд властивих йому характеристик, визначивши які, можна точно сказати, чи відноситься аналізований вид діяльності до проектів:

1. Тимчасовість - будь-який проект має чіткі часові рамки (це не відноситься до його результатів); у разі, якщо обмеження за часом відсутнє, то швидше за все, мається на увазі програма. Наприклад, останнім часом, сукупності заходів щодо організації і розвитку бізнесу називають проектами. Розвиток - вже програма, оскільки складається з послідовності проектів, результатами яких є задані фінансові показники на кінець заданого періоду.

2. Унікальні продукти, послуги, результати - проект повинен породжувати унікальні результати, досягнення, продукти; інакше таке підприємство стає серійним виробництвом. Мається на увазі, що запуск нового продукту - це проект, а потокове виробництво - вже програма зі своїми періодичними показниками як результати.

3. Послідовна розробка - будь-який проект розвивається в часі, проходячи через визначені раніше етапи або кроки, але при цьому складання специфікацій проекту суворо обмежується змістом, встановленим на початковому етапі. Проте, нетрадиційні проекти з високою мірою невизначеності не мають чіткої послідовності фаз ("водоспаду") життєвого циклу проекту, і процес планування може тривати паралельно з етапом реалізації [54, с. 325].

Не дивлячись на те, що кінцевий результат виконання проекту має бути унікальним, він має ряд загальних з процесним виробництвом характеристик:

1. Виконується людьми.
2. Обмежений доступністю ресурсів.
3. Планується, виконується та управляється [54, с. 326].

Як у тлумаченні, так і в сучасному використанні поняття "проект" присутньо декілька смислових рівнів. У широкому розумінні "проект" - це план, що призначається для визначення деякої цілісності, обумовлює майбутній стан речей і процесів через кінцевий набір параметрів і цілей. Тобто проект виступає як своєрідний процес конструювання майбутнього [48, с. 65].

З більш практичної (інструментальної) точки зору (таке визначення дає Держстандарт) проект визначається як "унікальний процес, який полягає в сукупності скоординованих керованих дій з початковою і кінцевою датами, розпочатий для досягнення мети, відповідно до конкретних вимог, що включають обмеження термінів, вартості і ресурсів" [52]. Таким чином, проект об'єднує в єдине ціле певну мету, способи досягнення мети, а також часові рамки і ресурси для її досягнення.

Забезпечення максимальної цілеспрямованості й ефективності перетворень потребує застосування проектних підходів, які дозволяють досягти між секторальної концентрації зусиль та ресурсів навколо визначених функціональних завдань. Проектний підхід дає змогу забезпечити пріоритетність стратегічних інтересів суспільства перед інтересами та потребами, які диктує повсякденна політика. Досягнення в рамках проектів визначеності й прогнозованості державної політики створює підґрунтя для здійснення злагоджених дій держави та бізнесу в напрямку реалізації суспільно значущих завдань розвитку.

Таким чином, проект об'єднує в одне ціле певну мету, засоби досягнення мети, а також часові рамки та ресурси для її досягнення.

Проектний підхід до реалізації стратегічних пріоритетів суспільного розвитку знаходить вияв у розробці та запровадженні "національних проектів", які розглядаються нами як комплекс стратегічно орієнтованих заходів, спрямованих на комплексне вирішення найбільш актуальних завдань системної модернізації суспільства [25, с. 14].

У такому способі управління соціальною політикою, як національний проект, мають бути узгоджені і підкорятися одній меті не лише дії уряду, але і дії у сфері економіки. Ю. В. Бичкова говорить про вплив на банки так, щоб вони розуміли свою зацікавленість і знижували процентні ставки за кредитами. Беручи участь в національних проектах, банки не лише сприяють своїм комерційним інтересам, але і підвищенню свого іміджу, беручи участь в рішенні соціальних завдань. Але участь в державній політиці для банків зв'язана з ризиками неповернення. Зниження цих ризиків можливе через розподіл ризиків між державою і банками, страхування ризиків і вдосконалення заставного законодавства [24, с. 55].

Таким чином, до вживання увійшло поняття "національний проект". Чіткого визначення цього поняття у вивченій літературі і нормативних актах не вказано. Проте, абсолютно точно можна виділити критерії, пов'язані з цим поняттям:

1. Мета розробки - рішення стратегічних завдань в найважливіших галузях народного господарства;
2. Міра формалізації - пакет регламентуючих документів (постанови Уряду, методичні рекомендації, листи і накази зацікавлених міністрів і відомств);
3. Відповідальність за організацію несе рада з реалізації національних проектів, в який входять представники виконавчої влади, державних позабюджетних фондів, громадськості;
4. Кошти на реалізацію виділяються з відповідних бюджетів і / або державних позабюджетних фондів;
5. Бажаний результат від реалізації національного проекту - рішення поставленої задачі;
6. Критерії оцінки ефективності відсутні, оскільки відсутні методики розрахунку ефективності, а ефект реалізації в галузях соціальної сфери не очевидний [28, с. 16].

При визначенні соціальних ініціатив, які ми сьогодні називаємо національними проектами, вибрана тактика конкретних кроків. Поставлені завдання по найбільш гострим проблемам соціальної сфери. В той же час, це завдання, які реально можуть бути вирішені за два роки при існуючій ефективності державного механізму, при наявному "запасу міцності" по основних макроекономічних параметрах в середньостроковій перспективі. Ефект від реалізації заявленої програми повинен відчувати практично кожен громадянин.

Необхідність запровадження особливого «конструкту» - національного проекту - для забезпечення довгострокового обрїю планування й розвитку соціально-економічної системи обумовлює потребу подолання недовіри звичайного інструментарію державного управління, який будучи ефективним при вирішенні поточних завдань, втрачає дієздатність у стратегічному вимірі.

Національні проекти є новим інструментом здійснення соціальної політики. Відсутність попереднього досвіду реалізації і політична значущість

національних проектів визначають потребу удосконалювати підходи, що склалися у владних структурах, до ухвалення рішень і коригувати механізми виконання цих рішень.

Публічність національних проектів припускає активнішу участь експертного співтовариства і громадськості в їх підготовці, реалізації і моніторингу.

Безумовна важливість національних проектів для подальшого соціально-економічного розвитку країни пояснює прагнення удосконалювати їх не лише за рахунок внутрішніх можливостей, але і із залученням міжнародного досвіду.

1.2. Історичний досвід реалізації національних проектів в країнах світу.

Безперечна перевага проектного підходу полягає в тому, що він дає можливість забезпечити пріоритетність стратегічних інтересів суспільства перед інтересами і потребами, які диктує кон'юнктура повсякденної політики. В той же час, варто усвідомлювати, що період можливості "реформ заради реформ" в Україні вже пройшов. Шок фінансово-економічної кризи істотно переорієнтував суспільство з популістських пріоритетів на готовність до економічних реформ. Проте, будучи готовим до реформ, суспільство в той же час усе більш критично відноситься до доцільності і обґрунтованості цих реформ. Тому для відновлення громадської довіри до стратегічної політики держави ефект реформ для суспільства має бути досить відчутним і відносно швидким.

З цією метою має сенс більш глибоко і ретельно віднестися до історичного досвіду інших країн (як позитивному, так і негативному), де подібні проекти вже здійснювалися, або робилися спроби їх здійснення.

Аналіз історії питання і сучасного міжнародного досвіду свідчить про те, що використання такого стратегічного інструменту державної політики, як національний проект допускає можливість різноманітного підходу до процедур вибору цілей і способів їх реалізації. Такий досвід реалізації масштабних державних і міжнародних ініціатив можна класифікувати по декількох типах національного проектування [24, с. 54].

1. Національний проект як стратегічна програма.

Критеріями позиціонування такого проекту є, по-перше, стратегічна важливість поставлених національних завдань і, по-друге, високий рівень політичного контролю реалізації такого проекту.

Такий тип національного проектування характерний для країн на етапі системної трансформації і/або побудови нових політико-економічних державних структур. У даному контексті будь-який національний, у тому числі антикризовий, проект має об'єднувальну місію, покликаний згуртувати націю фундаментальною ідеєю (метою), яка базується на основі цінностей, властивих цій нації [17, с. 211].

У світовій історії будь-яка стратегічно обумовлена "ідея-мрія" фактично мала характеристики національного проекту (у сучасному розумінні цього поняття). Як приклад - реформи Петра I в Росії, створення держави США, План ГОЕЛРО в СРСР, План Маршала (програма економічного відродження Європи після Другої світової війни), проекти модернізації Японії в XIX і XX століттях і так далі.

Особливу актуальність надавали національні проекти для країн, які долали важкі кризи, - швидке і ефективно відновлення ставало результатом реалізації амбітних національних проектів. Наочним прикладом є "Новий курс" Ф. Рузвельта: реалізація цього специфічного антикризового проекту, власне, і створила сучасну економічну і інституціональну модель Сполучених Штатів Америки.

Економічні програми "Нового курсу" були проведені через Конгрес під час першого президентського строку Рузвельта в 1933-1936 рр. Їх метою було

полегшення положення безробітних, відновлення економіки і реформа фінансової системи з метою запобігання повторення Великої депресії. Демократична партія, що підтримувала "Новий курс" Рузвельта, виражала інтереси білих мешканців півдня, етнічних меншин і профспілок. Республіканська партія в цей період була розколота, частина республіканців залишалася в опозиції політиці Рузвельта, вважаючи, що вона суперечить інтересам бізнесу, а друга частина частково підтримувала її. Прибічники реформ сформували "коаліцію нового курсу", що виступала на виборах єдиним фронтом до 1960х років, але вже з 1938 р. і по 1964 р.. Конгрес контролювала опозиційна "консервативна коаліція". В результаті багато економічних програм "Нового курсу", такі як програма працевлаштування безробітних, було згорнуто до кінця Другої світової війни. Проте, частина нововведень Рузвельта, наприклад, програма соціального страхування, Федеральна корпорація по страхуванню вкладів і Комісія з цінних паперів і бірж діють досі [58, с. 575].

У Росії з 2006 р. по теперішній час включно діє чотири Пріоритетних національних проектів (ПНП) - Охорона здоров'я, Освіта, Доступне житло, Розвиток АПК. Як було заявлено, свого часу пріоритетні національні проекти:

- 1) покликані були забезпечити в двох-трьохлітній тимчасовій перспективі прогрес у відповідних галузях;
- 2) повинні були реалізувати загальний курс на "концентрацію бюджетних і адміністративних ресурсів з метою підвищення якості життя громадян Росії", "курс на інвестиції в людину" [42, с. 6].

Цільовими орієнтирами для ПНП стали розроблені у рамках дослідження ООН і адаптовані для Росії "Цілі розвитку на порозі тисячоліття". Примітно, що національні проекти в РФ були впроваджені після широкомасштабної соціальної реформи. На цей час національні проекти в Росії, по суті справи, стали довгостроковими державними програмами. Розглянемо більш детально національні проекти в Росії та процес їх реалізації.

Основним державним органом, що здійснює реалізацію національних проектів, являється нещодавно створена Рада при Президентові Російської Федерації по реалізації пріоритетних національних проектів і демографічній політиці. Вона "готує пропозиції Президентові Російської Федерації по розробці заходів, спрямованих на реалізацію пріоритетних національних проектів і демографічної політики, розглядає концептуальні основи, цілі і завдання пріоритетних національних проектів і демографічної політики, визначає способи, форми і етапи їх реалізації, проводить аналіз практики реалізації пріоритетних національних проектів і демографічної політики і підготовку пропозицій по її вдосконаленню" [49, с. 32]. Для кожного національного проекту призначений координатор - віце-прем'єр, який відстежує дії проекту з усієї вертикалі виконавчої влади.

Національні проекти, на відміну від інших інструментів соціальної політики Росії, характеризуються, окрім цільового фінансування завдань і наявності спеціального органу управління проектами, ще і механізмом звітності, наявністю оцінки міри реалізації. Керівники регіонів повинні регулярно звітувати про досягнуті результати, а отже, глибоко вникати у сутність проектів, що реалізуються. Експерти говорять про те, що сьогоденні механізми оцінки дії національних проектів недосконалі. Система індикаторів спрямована на відстеження повноти витрати бюджетних коштів, а не на вимір сприяння заходів, що приймаються, досягненню стратегічних цілей. Д. К. Булім пропонує для виміру ефективності проекту "Освіта" ввести такі індикатори, як рівень знань учнів, а також час пошуку роботи випускниками ВНЗ. У області профілактики в проекті "Сучасне здоров'я" він пропонує ввести рівень знань молодих людей про ВІЛ як індикатор результативності профілактичної роботи в цьому напрямі [23, с. 20].

У Росії почата реалізація єдиної державної автоматизованої системи інформаційного забезпечення управління пріоритетними національними проектами. Необхідність автоматизації процесів інформаційного забезпечення управління реалізацією пріоритетних національних проектів обумовлена,

зокрема, обмеженістю термінів їх виконання, а також організаційною і територіальною розосередженістю органів виконавчої влади і організацій, що беруть участь в їх реалізації.

Передбачається, що при створенні системи будуть використані окремі програмно-технічні рішення, створені у рамках ФЦП "Електронна Росія" на користь Адміністрації Президента і Апарату Уряду. Для розміщення окремих програмно-технічних комплексів системи планується використовувати інфраструктуру міжвідомчого інформаційно-технологічного центру Міністерства інформаційних технологій і зв'язку, що створюється у рамках реалізації "Електронної Росії". Для забезпечення безпечного функціонування системи і організації доступу користувачів до інформації, що міститься в ній, передбачається використання і розвиток діючої інформаційно-технологічної і інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури Федеральної служби охорони [25, с. 15].

Основними компонентами формованої системи стане інформаційний, телекомунікаційний і компонент безпеки. Інформаційний компонент на усіх етапах реалізації пріоритетних національних проектів покликаний забезпечити автоматизацію процесів збору, обробки, зберігання і представлення інформації. Завданням телекомунікаційного компонента стане забезпечення інтеграції програмно-технічних рішень і інформаційно-телекомунікаційних мереж, що входять в систему, з урахуванням вимоги уніфікації використовуваних проектних рішень і технологій. Нарешті, компонент по забезпеченню інформаційної безпеки повинен служити інтеграції методів і засобів забезпечення інформаційної безпеки з урахуванням чинника системності їх розвитку.

Планується, що створення системи дозволить підвищити ефективність інформаційної взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування при реалізації пріоритетних національних проектів. Крім того, має бути забезпечена ефективність управління реалізацією пріоритетних національних проектів за рахунок підвищення оперативності і якості

управлінських рішень, що приймаються, по реалізації окремих заходів. Важливою метою є підвищення ефективності діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування і зниження рівня корупції при реалізації пріоритетних національних проектів. Нарешті, має бути підвищена ефективність витрачання бюджетних коштів при реалізації нацпроектів.

У Китаї, як правило, програми модернізації позиціонувалися як національні проекти. Один з таких проектів - "Одна країна - два режими. Остаточне об'єднання Батьківщини" (програма інтеграції Гонконгу, Макао і Тайвань). У 1994 році Китай опублікував довгострокову програму розвитку "Програма ХХІ", в наступні роки ця програма оновлювалася і актуалізувалася, зокрема, оновлювалися цільові орієнтири і коригувалися способи їх досягнення. Окрім цього, Китай реалізує Ідеологію "Трьох представників". Йдеться про комплекс спрямованих заходів, які мають на своїй меті забезпечити формування суспільства середнього рівня достатку, проведення модернізації соціалістичного будівництва, а також конкретні завдання у сфері освіти, культури і тому подібне.

Ідеологія "Трьох представників" поєднує в собі ідеї марксизму-ленінізму, вчення Мао Цзедуну і Ден Сяопіну. Значний вклад теорії "Трьох представників" полягає в тому, що уперше за усю історію правляча комуністична партія відмовляється - по своїй добрій волі - від ідеї класової боротьби. Суть теорії "Трьох представників" полягає не в тому, що правляча партія повинна захищати інтереси капіталістів за рахунок інших, а в тому, що капіталісти не повинні автоматично виключатися з китайського політичного процесу [46, с. 83].

2. Національний проект як міжгалузева/міждисциплінарна складова державної/національної програми, спрямованої на реалізацію загальнонаціональних цілей, яка забезпечує необхідну міжгалузеву координацію.

Такий підхід характерний для відносно зрілих держав з розвиненими соціально-економічними системами. Центральна влада використовує формат

національного проекту для реалізації "загальних", "соціально значущих" завдань, які вимагають концентрації фінансових і управлінських зусиль на стратегічному напрямі. При цьому рамки національного проекту об'єднують зусилля центральної і регіональної влади, керівництво різних підрозділів і галузей, забезпечують партнерство держави і бізнесу [45, с. 168].

У Австралії інфраструктурні національні проекти під назвою "Національна мережа" покликані забезпечити якісно новий рівень комунікацій усередині країни. Ці проекти передбачають об'єднання зусиль різних галузей і охоплюють різні інфраструктурні об'єкти - автомобільні дороги, залізниці і тому подібне. Проект "Національні мережі" є складником Національної будівельної програми.

Згідно з представленим проектом, близько 90% усіх офісів, шкіл і житлових будинків будуть об'єднані в глобальну оптоволоконну мережу з пропускнуною спроможністю 100 Мбіт/с. 10%, що залишилися, також будуть підключені, але вже за допомогою безпроводного зв'язку. Усе це дозволить отримати більш ніж 100-кратний вигравш в швидкості в порівнянні з тим, що зараз мають австралійці. "Надшвидка широкосмугова національна мережа - це один з самих амбітних довготривалих проектів державного масштабу", - заявив Кевін Радд, прем'єр-міністр Австралії [59].

У Данії ряд національних проектів були об'єднані загальнонаціональною програмою "Цифрова Північна Данія". Основним органом керівництва національною програмою була дирекція, що складається з виконавчого комітету, ради директорів і проектних груп, відповідальних за конкретні напрями у рамках національної програми. При цьому виконавчий комітет здійснював оперативне керівництво, рада директорів відповідала за забезпечення регіональної підтримки просування проектів.

У Бразилії національні проекти наповнювали конкретним змістом урядову програму "Бразилія у дії". За реалізацію цих проектів відповідали робочі групи, до складу яких входили представники відповідних міністерств,

різних державних органів, наукових інститутів, а також притягувалися представники великого бізнесу [49, с. 43].

3. Національний проект як інвестиційний проект, який об'єднує зусилля держави, бізнесу і громадськості для реалізації пріоритетних цілей і завдань.

У Ірландії діє національний План розвитку на 2007-2013 рр. "Ірландія, що змінюється. Поліпшення якості життя для усіх". Сукупний бюджет цього плану складає 184 млрд. євро. План містить основні перспективні напрями інвестування засобів, а також проекти, які підтримуються приватними і міжнародними фондами фінансування.

У Сербії Національний інвестиційний план встановлює об'єми фінансування і перелік пріоритетних проектів будівництва житла.

У Індії реалізується цілий ряд національних проектів таких як: Національний проект органічного сільського господарства, Національний проект розвитку сільських установ охорони здоров'я і так далі. Зокрема, Національний проект розвитку автомобільних доріг повинен забезпечити країну сучасною, безпечною, високо технологічною дорожньою інфраструктурою, тим самим підвищивши добробут і рівень життя людей. Як соінвестори в проекті беруть участь також міжнародні організації. Національні проекти в Індії визначають рамкові умови участі для зацікавлених кампаній, містять переліки конкретних об'єктів, планові терміни виконання робіт, їх вартість і іншу інформацію принципового значення [43, с. 268].

Таким чином, у світі накопичений досить багатий і різноманітний досвід планування і реалізації національних проектів. Про характер і специфіку вже офіційно затверджених українських національних проектів мова піде в другому розділу дипломної роботи.

1.3. Національні проекти як новий інструмент соціальної політики: переваги, ризики і механізми реалізації.

Цільове призначення національних проектів полягає в розширенні доступності освіти і охорони здоров'я, соціально-економічному розвитку села, підвищенню забезпеченості житлом та ін. Це означає, що реалізація національних проектів безпосередньо впливатиме на якість життя населення і визначатиме можливості людського розвитку в країні. Новизна національних проектів в порівнянні, наприклад, з цільовими програмами, полягає в концентрації ресурсів на обмеженій кількості чітко позначених пріоритетних напрямів і підвищенні відповідальності виконавців при здійсненні витрат [31, с. 19].

Переваги національних проектів як форми здійснення витрат заключені в наступному. Національні проекти, будучи проектною формою витрачання засобів, мають на увазі цільовий характер витрат, мають спеціальний орган управління проектом, а також особливий механізм оцінки ефективності витрат. До сильних сторін національних проектів, що відрізняють їх від інших форм цільового фінансування, відносяться розширені повноваження органу управління проектами, висока міра політичного контролю над витратами, публічність і персоналізована відповідальність за реалізацію.

Призначені відповідальні особи по заходах, що проводяться у рамках національних проектів. Планується організація ефективного зворотнього зв'язку з суспільством, включаючи "гарячі лінії", парламентський і громадський контроль.

Реалізація національних проектів пов'язана з певними ризиками. Короткострокові ризики реалізації національних проектів пов'язані, передусім з відсутністю в країнах СНД досвіду здійснення подібних програм.

Незважаючи на деяке розширення в останні роки цільового підходу до бюджетного фінансування, програмно-цільові технології все ще залишаються досить новими для нашої бюджетної системи. Певною складністю є

міжбюджетні узгодження, від своєчасності яких залежить якість реалізації запланованих заходів [31, с. 19].

Довгострокові ризики реалізації національних проектів пов'язані з тим, що є невизначеність відносно стійкості результатів, що досягаються в ході здійснення національних проектів. Кінцева ефективність витрат, що здійснюються у рамках нацпроектів, залежить від того, якою мірою фінансування тих або інших заходів сприяє досягненню довгострокових цілей розвитку освіти, охорони здоров'я, сільського господарства і житлової сфери.

Виходячи з міжнародного досвіду, управління національними проектами в більшості випадків покладається на спеціально створювані дирекції, що знаходяться під контролем з боку держави, але що мають автономію в оперативному управлінні реалізацією проектів. Моніторинг ходу реалізації національних проектів, як правило, здійснюється з боку координуючого державного органу, який має в розпорядженні інформацію про досягнення заданих значень індикаторів, а також даними бухгалтерського обліку, які дозволяють оцінити правомірність використання засобів [22, с. 283].

У Данії основним органом управління національної програми "Цифрова Північна Данія" була дирекція, що складається з виконавчого комітету, ради директорів і проектних груп, відповідальних за конкретні напрями у рамках національної програми. Виконавчий комітет виконував оперативне управління, рада директорів відповідала за забезпечення регіональної підтримки просування проектів.

Моніторинг реалізації проектів здійснювався секретаріатом програми. На основі виробленої оцінки рада директорів приймала рішення про подальші дії [49, с. 44].

Успішним проектам виявлялася широка інформаційна підтримка і сприяння в пошуку фінансових джерел для розширення діяльності. Для менш успішних проводилось коригування спочатку поставлених цілей, підходів до їх досягнення і цільових показників.

У Бразилії управління проектами у рамках програми "Бразилія у дії" займалися робочі групи, в які входили представники відповідних міністерств, різних державних органів, наукових інститутів, а також притягувалися представники великого бізнесу. Очолювали групи менеджери проектів - державні службовці.

Для якісного моніторингу проектів була створена спеціальна інформаційна система, що містить повні відомості про поточний стан проектів і хід їх виконання в режимі реального часу.

Дані моніторингу служили основою для щорічної оцінки проектів з боку менеджерів, галузевих міністерств і міністерства планування [49, с. 46].

Світовий досвід підвищення якості життя населення може сприяти вдосконаленню національних проектів і зниженню ризиків, пов'язаних з їх реалізацією. По-перше, довгострокові орієнтири розвитку, створюють основу для посилення в національних проектах стратегічної складової. По-друге, підходи до досягнення цілей і система індикаторів для оцінки результативності можуть розглядатися з точки зору розширення завдань, уточнення механізмів реалізації і поліпшення моніторингу національних проектів.

Політичний і економічний розвиток України протягом декількох останніх років дозволяє державі більше уваги приділити проблемам соціальної сфери, окремої сім'ї, окремого громадянина, а не загострювати увагу на створенні основ нової державності, нової моделі суспільства, нових шляхів розвитку країни. Сьогодні Уряд робить ставку на людський потенціал, але для його підтримки потрібне вживання відповідних заходів. Такими заходами можуть стати національні проекти. Вони не обмежені рамками одного року, їх реалізація - довгострокове завдання, тому що не можна вирішити проблеми, що накопичувалися десятиліттями, за короткий строк [31, с. 11].

У національних проектах все ж є загальний початок - це сфера, що забезпечує права кожного громадянина на гідне існування і розвиток, а їх

загальна мета - досягнення благополуччя як окремого громадянина, так і усього суспільства в цілому.

Національні проекти, як і будь-яка інша конструктивна ідея, має свою послідовність в реалізації завдань: спочатку - підвищення заробітної плати тим працівникам соціальної сфери, які по обов'язкам своєї професії роблять послуги значному числу громадян (лікарі, учителі), услід - фахівцям іншого профілю. Наступне завдання - створення матеріально-технічної бази, яка дозволила б робити якісніші послуги. Далі - будівництво нових центрів, що надають високотехнологічні медичні послуги і що здійснюють методологічну діяльність. Ці заходи дозволять підвищити якість послуг, що надаються, і зробити їх доступнішими для громадян, причому що проживають не лише у великих містах, але і для тих, хто живе у віддалених сільських районах країни. Реалізація національних проектів і реформи в різних сферах життя суспільства тісно пов'язані один з одним. Національні проекти виступають деяким каталізатором, що дозволяє прискорити модернізацію соціальної сфери [25, с. 15].

Сучасний ринок не відміняє необхідності планування. Управління постіндустріальним типом економіки неможливе без стратегічного задуму, визначення цілей оперативного регулювання, координації з єдиного центру.

Планування припускає необхідність обґрунтованих цілей розвитку, системи пріоритетів.

Не викликає сумнівів, що і в перехідних до сучасного ринку умовах у держави не може бути цілей важливіших, ніж неухильне зростання рівня добробуту населення.

Система планування має бути орієнтована на прискорене досягнення стратегічної мети. Для цього, як свідчить світовий досвід, планування повинне здійснюватися на усіх ієрархічних рівнях. В ході перебудови ставиться завдання перенести увагу в плануванні з мікро- на макрорівень економіки, особливо на визначення загальних тенденцій розвитку і формування стратегії

зростання, забезпечити тіснішу ув'язку регіональних і загальнодержавних стратегій, макроекономічної політики і короткострокових планів [35, с. 154].

Найважливішим елементом планування є державні цільові програми.

Програмно-цільовий метод може бути ефективним засобом централізованого управління рішенням окремих великих проблем. Він включає виділення цілей, пріоритетних напрямів, формування цільових завдань, що виражаються в планових показниках, визначення потреби в ресурсах, розробку заходів для реалізації поставлених цілей і так далі.

Останніми роками сталася корінна зміна характеру національного проектування. В основу національних проектів покладена гранично ясна система аналізу сучасних проблем нації і чітка постановка завдань за рішенням цих проблем. Відмова від порочної практики "реагування" вже зараз поєднується з практикою перспективного планування.

Завдання національної мобілізації не може реалізовуватися в збиток реалізму і прагматизму. І якщо для цього потрібна система національної мобілізації економіки, то має бути забезпечена категорична відмова від "залишкового принципу".

Національний проект - це не панацея для вирішення усіх проблем, перед якими стоїть країна, і вже, звичайно, національні проекти - не простий перерозподіл додаткових грошей.

Передусім, реалізація національних проектів - це революція поглядів на розвиток держави. Самі по собі проекти - це вектори, які показують напрями розвитку, вибрані для якісної зміни життя в країні. Це сигнал, імпульс в позначенні тих напрямів, які держава вважає на цьому етапі розвитку економіки і соціальної сфери країни пріоритетними.

Проектний підхід позитивний тим, що він вихоплює ключові сфери розвитку держави. Ці проекти вказують напрями діяльності на багато років вперед, за межі і межі завдання реформування певної галузі. При цьому не менш важливе завдання провести одночасно з реалізацією проектів заходу

щодо модернізації самих галузей, інакше країна неминуче впреться в машину відомчої інерції.

Ідеологія фінансування національних проектів - це ідеологія точечних вкладень з максимальною ефективністю. Вона не припускає ні пасивної роздачі грошей, ні тим більше заміщення за рахунок федеральних засобів власних регіональних і місцевих програм в області охорони здоров'я, освіти, житлової і аграрної сфери, які дійсно повинні орієнтуватися на широкі страти бюджетних працівників.

Використання у рамках реалізації соціально-економічної стратегії технології національних проектів цікаво і з міркувань реформування бюджетної системи. Так, російські вчені вважають, що розгортання національних проектів дає можливість сподіватися на довгожданий в науковому середовищі перехід до програмно-цільової методології (ПЦМ) планування державного бюджету, оскільки технологія їх формування і реалізації передбачає дотримання таких засадничих принципів, як:

- чітко визначена мета та її постійне уточнення в процесі реалізації проекту;
- узгодженість завдань проекту з наявними фінансовими і людськими ресурсами;
- формування проривних напрямів або точок зростання у рамках кожного проекту;
- вибір найбільш ефективних засобів реалізації заходів, передбачених в проекті [24, с. 59].

Національні проекти повинні стати орієнтиром у формуванні бюджетної політики і враховуватися в бюджетному плануванні. На думку експертів, свідомим серйозним відношенням держави до реалізації національних проектів повинен стати облік визначених державою пріоритетів у витратах державного бюджету. Причому оцінка спрямованості бюджетної політики на реалізацію національних проектів повинна не лише здійснюватися за обсягами грошових коштів, які виділяються на такі бюджетні програми, але і

враховувати відповідність виділених по певних напрямках асигнувань об'єктивним потребам суспільства в грошових коштах для реалізації функцій держави [31, с. 25].

Як пропонують підходити до цієї оцінки експерти? Вони вважають, що у світі існують певні параметри фінансування найбільш важливих державних функцій, що відповідають сучасним вимогам. Наприклад, витрати на охорону здоров'я повинні складати від 5% ВВП (мінімальний рівень, рекомендований Всесвітньою організацією охорони здоров'я) до 10% (рівень розвинених країн); витрати на науку - від 1,5 до 3% ВВП, освіта - від 5 до 7% ВВП. Саме в порівнянні з цими показниками і слід оцінювати відповідність бюджетної політики національним пріоритетам в цих сферах [39, с. 280].

Теоретично такий підхід, безумовно, можна підтримати, особливо по відношенню до проектів, які торкаються охорони здоров'я, освіти, науки. Але що робити у випадках, коли ми розглядаємо такі національні проекти (пріоритети), як розвиток АПК, енергозбереження, розвиток сучасної транспортної інфраструктури і т.д.? Подібні порівняння некоректні, оскільки в розвинених країнах спостерігається зовсім інша ситуація із станом транспортної і житлово-комунальної інфраструктури, мірою незалежності і рівнем енергозбереження, ніж, наприклад, в Україні або Росії. Оцінюючи відповідність таких державних витрат загальнодержавним пріоритетам, слід виходити з обернено пропорційної залежності між показниками, що характеризують рівень бюджетних витрат по цьому напрямку у нас і в розвинених країнах світу. А якщо розглядати такі пріоритети, як розвиток АПК або забезпечення населення доступним житлом, то для цих сфер спостерігається зовсім інша залежність. Наприклад, в розвинених країнах світу, зокрема, в країнах ЄС і США, державна підтримка (субсидування) АПК досягає такого рівня, який ми ще досить тривалий час не зможемо собі дозволити навіть в мріях, враховуючи можливості державного бюджету нашої країни. Якщо говорити про програму забезпечення населення доступним житлом, то економічна суть і принципові підходи до вирішення цієї проблеми

в таких країнах, як Україна, Росія, і, наприклад, США і європейські країни настільки істотно різняться, що тут взагалі немає підстав для яких-небудь порівнянь. Тому запропоновані підходи, безумовно, цікаві і їх слід використовувати для аналізу бюджетної політики, але не вони повинні бути першочерговими у визначенні того, наскільки бюджетна політика відповідає пріоритетним національним проектам.

Існує думка і тому, що свідомою орієнтації бюджетної політики на реалізацію відмічених в національних проектах загальнодержавних пріоритетів може бути динаміка відповідних бюджетних витрат. Звичайно, це також необхідно враховувати. В той же час це не є ключовим чинником для подібних оцінок.

У цьому контексті найбільш важливу для оцінювання інформацію дозволить отримати аналіз показників результативності виконання бюджетних програм, спрямованих на реалізацію державних цільових програм, що є складовими пріоритетних національних проектів. Таке можливе лише в умовах використання програмно-цільового методу планування [40, с. 188].

Україна, починаючи з 2002 р., перейшла до формування Державного бюджету на базі ПЦМ. За цей час зроблені певні позитивні кроки в розвитку вказаної технології. В той же час ціла низка запитань досі не врегульована. Певні питання - такі, наприклад, як методологічні підходи до формування показників результативності бюджетних програм, визначення витрат розвитку - потребують істотного вдосконалення.

На думку більшості фахівців, запозичення російського досвіду формування пріоритетних національних проектів в Україні стане поштовхом і для розвитку програмно-цільового методу планування, передусім, у напрямі забезпечення зв'язку між плануванням бюджету і довгостроковим характером національних проектів, а також у напрямі вдосконалення показників результативності бюджетних програм, зокрема, показників продукту, ефективності і якості.

Таким чином, перша і необхідна умова подолання ризиків національних проектів - це якісне планування і визначення чіткого регламенту взаємодії усіх учасників проектів.

Друга умова - це організація моніторингу і контролю просування проектів на усіх етапах. Необхідно використовувати сучасні управлінські і інформаційні технології, у тому числі такі технології, які дозволяють вести контроль за виконанням проектів в автоматизованому режимі.

Третя необхідна умова - сам так званий проектний підхід. Мають бути затверджені квартальні етапні контрольні показники за кожним проектом як для міністерств, так і в розрізі регіонів. Їх досягнення також потребують жорсткого контролю.

Спираючись на розглянутий світовий досвід та викладені вище проблеми та завдання стратегічного реформування в Україні, видається можливим відокремити основні критерії відбору національних проектів. До них належать:

- системність впливу на економіку, який полягає у підвищенні рівня конкурентоспроможності, стимулюванні економічного зростання, наявності значного міжгалузевого мультиплікатора, сприяння зміцненню макроекономічної стабільності;
- довгостроковість реалізації та тривалість досягнутого ефекту;
- соціальна резонансність: відчутність результатів проекту для поліпшення якості життя значного прошарку громадян;
- орієнтованість на модернізацію економічної, соціальної, правової систем, що вимагатиме досягнення цілей проекту через здійснення необхідних реформ у зазначених сферах;
- сприяння капіталізації та використанню вітчизняного ресурсу, що обумовлює орієнтацію проекту на зміцнення національної економічної незалежності, забезпечує його відносну автономність щодо коливань світової економічної кон'юнктури;

- наявність широких можливостей інтеграції в рамках реалізації проекту зусиль держави і бізнесу, що потребує наявності потенціалу комерційної привабливості проекту [55, с. 11].

Виходячи з вищенаведеного, очевидно, що джерелом ресурсів для реалізації національних проектів має бути поєднання безпосереднього витрачання бюджетних коштів та залучення коштів приватних вітчизняних та іноземних інвесторів на підґрунті відповідної заохочувальної та інформаційно-методичної політики держави, а також ймовірно залучення коштів міжнародних організацій, призначених на підтримку структурних реформ в Україні.

Виокремлення переліку національних проектів створює підґрунтя для інвентаризації та структурування наявних державних програм з метою уникнення дублювання та посилення їх дієвості.

В межах національних проектів доцільне виділення низки прикладних національних інвестиційних проектів, які будуть спрямовані на досягнення окремих завдань в рамках проекту та здійснюватися на засадах державного, змішаного (партнерського) інвестування, або на підґрунті державних гарантій.

ВИСНОВКИ ПО ПЕРШОМУ РОЗДІЛУ

Одним з перспективних напрямів реформування української економіки і виходу її з кризи може стати (за прикладом інших країн) розробка і реалізація масштабних і довгострокових національних проектів.

Проект - це унікальна діяльність, що має початок і кінець в часі, спрямована на досягнення заздалегідь визначеного результату/мети, створення певного, унікального продукту або послуги, при заданих обмеженнях по ресурсах і термінах, а також вимогах до якості і допустимого рівня ризику. Підготовка проектної документації називається проектуванням.

Проектний підхід до реалізації стратегічних пріоритетів суспільного розвитку знаходить вияв у розробці та запровадженні "національних проектів", які розглядаються нами як комплекс стратегічно орієнтованих заходів, спрямованих на комплексне вирішення найбільш актуальних завдань системної модернізації суспільства.

Національні проекти є новим інструментом здійснення соціальної політики. Відсутність попереднього досвіду реалізації і політична значущість національних проектів визначають потребу удосконалювати підходи, що склалися у владних структурах, до ухвалення рішень і коригувати механізми виконання цих рішень.

Безумовна важливість національних проектів для подальшого соціально-економічного розвитку країни пояснює прагнення удосконалювати їх не лише за рахунок внутрішніх можливостей, але і із залученням міжнародного досвіду.

Безперечна перевага проектного підходу полягає в тому, що він дає можливість забезпечити пріоритетність стратегічних інтересів суспільства перед інтересами і потребами, які диктує кон'юнктура повсякденної політики.

Аналіз історії питання і сучасного міжнародного досвіду свідчить про те, що використання такого стратегічного інструменту державної політики, як національний проект допускає можливість різноманітного підходу до процедур вибору цілей і засобів їх реалізації.

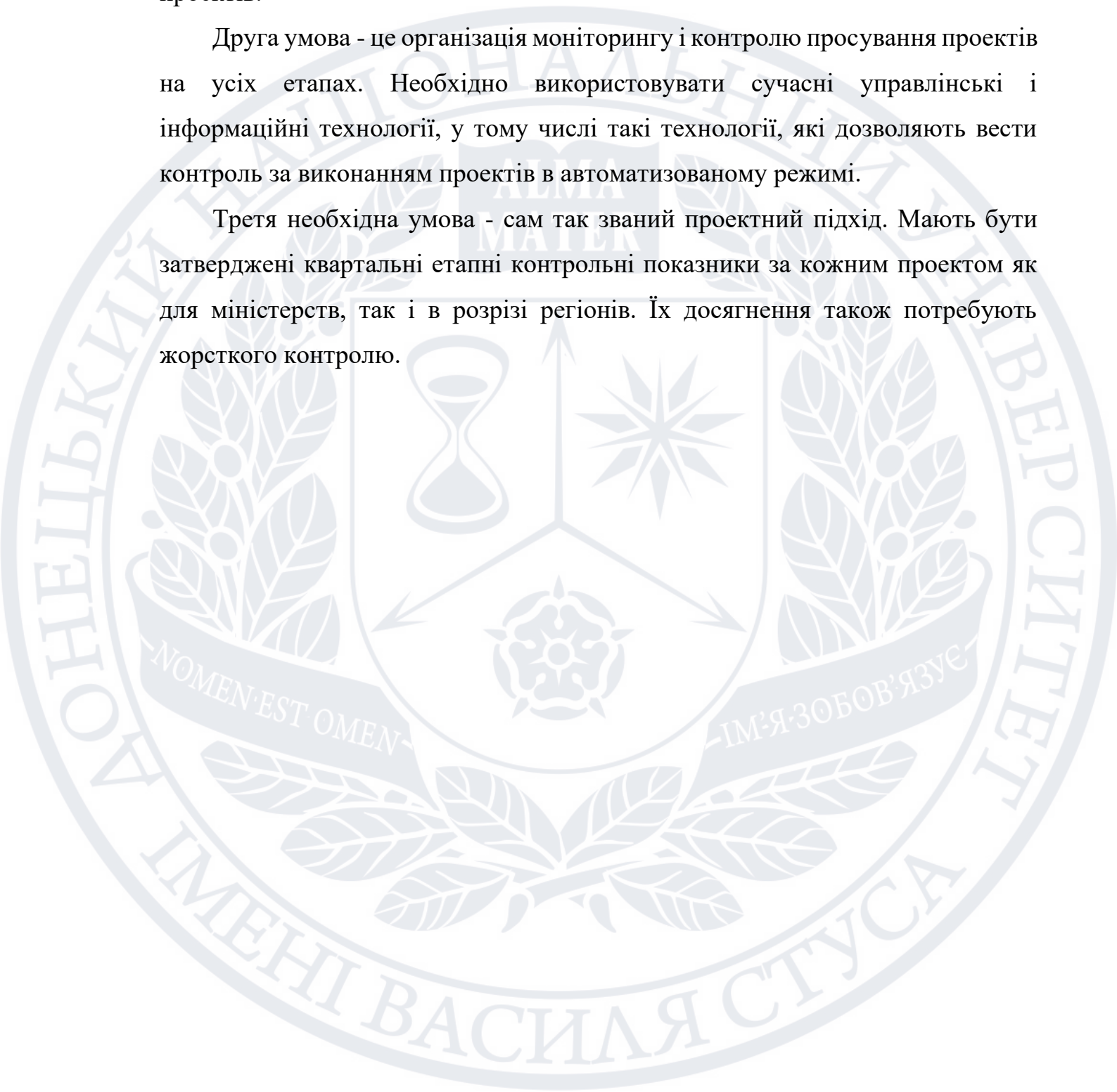
Реалізація національних проектів пов'язана з певними ризиками. Короткострокові ризики реалізації національних проектів пов'язані, передусім з відсутністю в країнах СНД досвіду здійснення подібних програм.

Довгострокові ризики реалізації національних проектів пов'язані з тим, що є невизначеність відносно стійкості результатів, що досягаються в ході здійснення національних проектів. Кінцева ефективність витрат, що здійснюються у рамках нацпроектів, залежить від того, якою мірою фінансування тих або інших заходів сприяє досягненню довгострокових цілей розвитку освіти, охорони здоров'я, сільського господарства і житлової сфери.

Перша і необхідна умова подолання ризиків національних проектів - це якісне планування і визначення чіткого регламенту взаємодії усіх учасників проектів.

Друга умова - це організація моніторингу і контролю просування проектів на усіх етапах. Необхідно використовувати сучасні управлінські і інформаційні технології, у тому числі такі технології, які дозволяють вести контроль за виконанням проектів в автоматизованому режимі.

Третя необхідна умова - сам так званий проектний підхід. Мають бути затверджені квартальні етапні контрольні показники за кожним проектом як для міністерств, так і в розрізі регіонів. Їх досягнення також потребують жорсткого контролю.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

2.1. Характеристика і особливості реалізації національних проектів в Україні.

За умов політичної нестабільності все частіше йдеться про збільшення соціальних витрат. Ініціативи президента, уряду або депутатів відносно підвищення рівня соціальної забезпеченості населення в цілому зрозумілі і певною мірою мотивовані. В той же час говориться про підвищення рівня соціального забезпечення взагалі і не аналізується рівень соціальних витрат, перевищення якого може привести до розбалансування бюджету, а також не визначаються пріоритетні напрями державних витрат, у тому числі соціальних.

Комітет з економічних реформ при Президентові України розробив десять пріоритетних національних проектів, покликаних змінити імідж влади та і країни в цілому. Більша частка планованих інвестицій під проекти - засоби приватних інвесторів. За задумом авторів цієї ідеї, кошти збиратимуться, як зі всього світу, так і за рахунок національних інвесторів.

Керівником робочої групи по реалізації національних проектів призначено нову довірену особу президента - народного депутата Владислава Каськіва, члена фракції "Наша Україна - Народна самооборона", який нещодавно перейшов в парламентську більшість.

Крім того, на урядовому рівні зусилля групи підтримуватиме керівництво спеціально створеного Державного агентства по управлінню національними проектами, яке очолив Сергій Євтушенко.

Список проектів комітету реформ різноплановий - від будівництва інфраструктури для проведення зимової олімпіади в Карпатах до встановлення очисних споруд.

Проекти підбиралися по стратегічних напрямках, певним президентом з подачі Комітету з економічних реформ при президентові. Їх чотири: нова енергетика, якість життя, нова інфраструктура і "Олімпійська надія - 2022".

Згідно з офіційній позиції Комітету з економічних реформ при Президентові України, національні проекти - це практична основа для здійснення економічних реформ в країні. Президент України запустив 10 національних проектів. Перший список проектів був визначений тільки 25 серпня на засіданні Комітету економічних реформ, тобто рівно через півроку після інавгурації президента В. Ф. Януковича.

Список національних проектів включає наступні пункти [67]:

1. "LNG - термінал".

Будівництво на чорноморському узбережжя Криму або під Одесою терміналу по прийому 10 млрд. м³ зрідженого газу. Будівництво цього терміналу повинне вирішити ключове питання енергетичної безпеки України, позбавивши її залежності від монопольного імпортера природного газу.

Крім того, проект враховує світову тенденцію - зріджений газ стає дешевше трубного. Тому цей проект - енергетична стратегія країни, політична воля, яка не була реалізована Україною упродовж усього періоду її незалежності.

2. "Відкритий світ".

В сучасному світі інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) є основним джерелом економічної та соціальної модернізації всіх сфер буття. Україна має певні здобутки із розбудови окремих елементів інформаційного суспільства, проте такій політиці бракує системності у реалізації.

Метою проекту є створення умов для розвитку людини, її духовного та розумового збагачення, нарощування національного людського капіталу, зростання ефективності економіки та зміцнення державності на підґрунті якнайширшого впровадження досягнень інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а саме:.

- забезпечення рівноправного доступу до інформації при здійсненні діяльності в економічній та соціальній галузях, сферах політики, охорони здоров'я, культури, освіти, науки, науково-технологічної та інноваційної активності;

- формування ефективно діючої системи електронного урядування;

- забезпечення збереження національних надбань у галузі освіти, науки та культури шляхом створення Національної електронної бібліотеки, інтеграція вітчизняного інформаційного ресурсу у світовий інформаційний простір;

- забезпечення вільного доступу до вітчизняних та закордонних наукових ресурсів, підвищення кваліфікації вітчизняних наукових кадрів та створення сприятливих умов для асоційованого партнерства бізнесу і науки, яке стимулюватиме розвиток інноваційного сектору економіки;

- створення передумов для функціонування електронної економіки шляхом формування механізму використання цифрового підпису, спрощення процедур здійснення електронних платежів та трансакцій, розвитку ринку інформаційних продуктів та послуг, законодавчого впорядкування ринку електронної комерції.

Реалізація проекту матиме мультиплікативний ефект та сприятиме позитивним системним зрушенням в економічному та суспільному житті України:

- відновленню наукового та інноваційного потенціалу країни;

- створенню нових робочих місць у високотехнологічних секторах економіки;

- зміцненню міжнародної конкурентоспроможності вітчизняної економіки; зменшенню відпливу інтелектуального потенціалу за кордон;

- збільшенню інвестиційної привабливості української економіки;

- підвищенню якості життя громадян та розвитку соціальної інфраструктури;

- суттєвому підвищенню на підґрунті формування системи електронного урядування ефективності діяльності органів державного управління,

поліпшення міжвідомчої взаємодії, збільшення прозорості діяльності органів державної влади, зменшення витрат на утримання державного апарату тощо.

Проект передбачає створення національної інформаційно-комунікаційної мережі на основі технології 4G, яка буде використана передусім для потреб шкільної освіти.

Реалізація цього проекту стане прикладом того, що Україна може бути в авангарді світових інновацій. Сьогодні лише незначна територія Європи використовує цю технологію, яка дозволяє здійснювати електронну паспортизацію, голосування, єдину кадастрову систему, електронне адміністрування податків. координацію руху транспорту, системи порятунку (911). А головне - ця система дозволить радикально підвищити якість освіти в країні і забезпечити дієву інтеграцію української освіти в європейську освітню систему.

У рамках проекту 1,5 мільйона школярів отримають нетбуки, українські учбові програмні продукти і доступ до Інтернету. Проект значно посилює конкурентоспроможність українського суспільства і забезпечить умови для майбутнього технологічно-інноваційного прориву.

3. "Енергія природи".

У Україні, як відомо, основу сучасної електроенергетики складають теплові і атомні електростанції. На теплові електростанції доводиться до 49% виробництва електроенергії, на атомних, - 44%, на гідроелектростанції - близько 7%. Загальна встановлена потужність електростанцій 52,8 млн. кВт, які виробляють близько 180 млрд. кВт/ч електроенергії [31, с. 10].

В умовах сучасної ринкової української економіки амортизаційні відрахування вилучені з економічного процесу навіть для підприємств, які залишилися в державній власності. Це поняття залишилося лише як знижка при оподаткуванні прибутку. А, отже, власники підприємств, зокрема енергетичних, не прагнули і не прагнуть модернізувати і тим більше оновлювати основні фонди своїх підприємств. Реновація ж основних фондів

сучасної української електроенергетики вимагає колосальних засобів, яких у держави немає.

Єдиний вихід з кризи - це створення умов для залучення іноземних інвестицій. Для галузей традиційної української електроенергетики існують серйозні перешкоди, тому недержавні інвестори не ризикують вкладати кошти в ці галузі.

Як показує досвід європейських країн, останніми роками найбільш охоче інвестори вкладають кошти в розвиток енергетики з поновлюваних джерел [30, с. 105]. Європейські інвестори повністю готові вкладати значні кошти саме в галузі поновлюваної енергетики. Пояснюється це, в основному, такими чинниками:

1. Поновлювана енергетика є "деполітизованою" галуззю електроенергетики - вітер або сонце неможливо ні перекрити, ні збільшити їх ціну. Це дозволяє інвесторам уникнути ризиків зриву проектів через політичні обставини, а також із-за невизначеності прогнозованої ціни палива.
2. Поновлювана енергетика позитивно сприймається місцевою громадськістю унаслідок її екологічної чистоти.
3. Поновлювана енергетика має кращі економічні показники, чим атомна енергетика, і здатна скласти економічну конкуренцію тепловим електростанціям (особливо з урахуванням зростаючих цін на паливо і квот на викиди парникових газів).
4. Відсутність необхідності віддавати засоби за паливо іншим країнам обґрунтовує державну підтримку поновлюваної енергетики майже в усіх країнах, де вона розвивається.

Тому залучення іноземних інвестицій в українську поновлювану енергетику є перспективною справою як для інвестора (надійне отримання прибутку), так і для України (швидке оновлення частини основних фондів в електроенергетиці).

Найбільш перспективними напрямками відновлюваної енергетики в Європі є вітрова і сонячна. Зважаючи на наявність в Україні достатньої

кількості як сонячних, так і вітряних ресурсів, національний проект "Енергія природи" доцільно базувати саме на використанні цих поновлюваних джерел. Зрозуміло, що електроенергетика будь-якої країни не може повністю будуватися на використанні поновлюваних джерел енергії. Втім, можна дійти висновку, що в Україні і в цьому напрямі з часом можна досягти тієї межі, яку встановлюють системні енергетичні обмеження. Отже, хочу підкреслити, що застосування електростанцій на базі поновлюваних джерел енергії повинне істотно пом'якшити рішення згаданою дуже складною і в той же час дуже важливою для України проблеми реновації основних фондів електроенергетичних підприємств.

Реалізація Національного проекту "Енергія природи" фактично не потребує додаткових фінансових ресурсів з боку України. Наявні в Україні високі сонячні і вітряні потенціали, які ще не освоєні (на відміну від європейських країн), наявність істотних площ землі, розгалуженій електромережі, "зелених" тарифів на електроенергію з поновлюваних джерел - усе це притягає іноземних інвесторів для інвестування будівництва сонячних і вітряних електростанцій в Україні.

Будівництво вітрових і сонячних електростанцій, які зможуть виробляти 2 тис. мВт енергії. В основному такі електростанції планується будувати в Криму і в Запорізькій області. Вартість - 3 млрд. євро, в переліку цей проект самий витратний. "Енергія природи" розрахований на окупність протягом семи років при виробництві електроенергії об'ємом 26,8 млрд. кВтг в рік.

Даний проект має важливе регіональне значення. Ряд територій України мають потенціал поновлюваних джерел енергії - вітровою і сонячною. Вони мають розташування, яке робить економічно малоефективним транспортування в них енергії, здобутій з традиційних джерел. Тому розвиток цього проекту, по-перше, вирішує проблему економічної ефективності транспортування електроенергії, а по-друге, зберігає довкілля, що робить ці території привабливими для розвитку туристичного бізнесу.

Національний проект "Енергія природи" має два основні завдання:

1. Серед проектів по поновлюваній енергетиці, представлених українській владі, велика частина нереальна. З їх допомогою певні особи підприємницької діяльності переслідують спекулятивні цілі. Наприклад, оформляють відведення земельних ділянок під електростанції, переслідуючи тільки мету перепродажу такої ділянки за завищеними цінами. У кращому разі виконують проект будівництва електростанції, отримують дозволи на під'єднування до Об'єднаної електроенергетичної системи України і тільки після цього здійснюється пошук покупця проекту. Цей процес може зайняти багато часу і спричинити істотне відстрочення початку будівництва електростанції. До завдань Національного проекту "Енергія природи" відноситься формування критеріїв відбору реальних проектів, які будуть реалізовані в Україні і, власне, відбір таких проектів по встановлених критеріях.

2. Для вже відібраних проектів створити "зелену вулицю", знявши з порядку денного усі зайві організаційні перешкоди. Тим самим забезпечити не лише умови для швидкої реалізації відповідних проектів, але і продемонструвати світовим інвесторам доцільність вкладення засобів в українську поновлювану енергетику з мінімумом ризиків зриву проектів.

Проект, який буде реалізований переважно в південних регіонах України, має важливе регіональне значення. Розташування ряду територій України, поновлюваних джерел енергії, що володіють потенціалом, - вітровою і сонячною, робить економічно неефективним транспортування до них енергії, виробленій з традиційних джерел. Тому розвиток цього проекту, по-перше, вирішує проблему економічної ефективності транспортування електроенергії, а по-друге, зберігає довкілля, що робить ці території привабливими для розвитку туристичного бізнесу. "Енергія природи" - інноваційний проект, з втіленням якого Україна приєднається до високорозвинених держав.

Аргумент проти будівництва вітрових і сонячних електростанцій полягає в тому, що Україна доки не відчуває дефіциту електроенергії. Але подібна

позиція недалекоглядна. У таблиці 1 приведені терміни вступу в експлуатацію перших черг теплових і атомних електростанцій України.

Ці дані яскраво демонструють, що технічний ресурс майже усіх українських електростанцій вичерпаний і уся традиційна генерація в Україні потребує термінової реновації основних фондів, переважно устаткування. Така реновація вимагає колосальних засобів (особливо, якщо здійснювати її з урахуванням міжнародних норм з довілля охорони).

Таблиця 1. - Терміни введення в експлуатацію українських електростанцій

Назва	Проектна потужність, МВт	Термін будівництва першої черги
Теплові електростанції		
Буштинська ГРЕС	2300	1965-1969
Угледорська ТЕС	2800	1972
Добротворська ТЕС	600	1955-1956
Запорізька ГРЕС	3600	1970-1973
Зміївська ТЕС	2150	1956-1960
Зуївська ТЕС*	1245	1975-1982
Криворізька ГРЕС	2820	1961-1965
Курахівська ГРЕС	1460	1936-1937, 1975 (після реконструкції)
Ладизька ГРЕС	1800	1968-1972
Луганська ГРЕС	1325	1953-1956
Придніпрівська ГРЕС	1740	1954
Славянська ГРЕС	800	1951-1954

Старобешевська ГРЕС	2000	1954-1958
Трипільська ГРЕС	1800	1963-1969
Атомні електростанції		
Рівненська	2104	1973-1980
Південно- Українська	3000	1975-1982
Запорізька	4048	1981-1984
Хмельницька	1688	1981-1987

*наймолодша в Україні

У держави таких грошей немає і не скоро знайдуться. Недержавні ж інвестори не вкладатимуть свої кошти в генерацію, пов'язану з ризиками відносно постачань енергоресурсів. Це підтверджують сучасні європейські тенденції розвитку електроенергетики.

Для України такими ризикованими для інвесторів галузями електроенергетики є атомна (з Росії імпортуються паливні елементи) і теплова на газі (з Росії імпортується газ). У українську вугільну електроенергетику теж навряд чи можна чекати інвестицій - як видно з малюнка, в Європі українці неохочекладають кошти в цю галузь генерації (однією з причин цього є тенденція до збільшення вартості квот на викиди парникових газів).

Привабливими для інвесторів технологіями генерації електроенергії в Україні є тільки сонячна і вітрова енергетики - вони не пов'язані з використанням імпортного палива і не завдають збитку довкіллю. Зрозуміло, ці технології генерації не можуть повністю розв'язати проблему реновації електроенергетичних потужностей, але їх прискорений розвиток сприятиме вирішенню цієї невідкладної і української важливої для країни проблеми.

Тому національний проект "Енергії природи" якраз і спрямований на запобігання в Україні дефіциту електроенергії.

Таким чином, національний проект "Енергія природи" дозволить практично без додаткових витрат:

- покласти почало значному оновленню основних фондів в українській електроенергетиці;
- підвищити рівень енергетичної і екологічної безпеки країни;
- поліпшити інвестиційний клімат України;
- створити умови для виконання вимог Євросоюзу до рівня впровадження поновлюваної енергетики;
- сприяти виконанню Україною своїх зобов'язань відносно викидів парникових газів відповідно до Кіотського протоколу до Рамкової угоди ООН про зміну клімату.

4. "Повітряний експрес".

В умовах розвитку та поглиблення інтеграційних процесів важливого значення набуває ефективне вирішення проблем переміщення вантажів та пасажирів між регіонами, країнами і континентами, пошук оптимальних схем організації та обслуговування транснаціональних товаро- та пасажиропотоків, виникнення якісно нових вимог до ефективності міжнародних перевезень і питання управління ними. Маючи розгалужену транспортну інфраструктуру та знаходячись на перехресті найважливіших напрямів світової торгівлі між Європою, Азією та іншими континентами, Україна має всі передумови для розвитку транспортної інфраструктури у рамках виваженої державної політики.

Автомобільні шляхи є важливою складовою транспортної системи України, посідаючи чільне місце у розвитку транзитного потенціалу держави. Територією України пролягає сім автомобільних транспортних коридорів (міжнародні №№ 3, 5, 9 та національні: Балтійське море – Чорне море, Європа – Азія, ЧЕС і Євразіатський). Довжина доріг за напрямками транспортних коридорів становить 5240 кілометрів.

Водночас мережа автодоріг України задовольняє лише базові потреби економіки та населення у перевезеннях. Лише 375 км швидкісних доріг України відповідають усім міжнародним нормам.

Цей проект стосується створення швидкісного залізничного сполучення між Києвом і аеропортом Бориспіль, а також розвиток льотної зони № 2 Бориспільського аеропорту. Проте планується розвинути ще декілька стратегічних проектів в цьому напрямі найближчим часом. В той же час вже почали практичну реалізацію цього проекту.

Під час візиту Президента України Віктора Януковича в Китай було підписано Угоду про фінансування будівництва залізничного пасажирського сполучення м. Київ - міжнародний аеропорт Бориспіль і будівництва інших інфраструктурних об'єктів аеропорту. Рамкова угода, укладена між ДП "Міжнародний аеропорт "Бориспіль" і Китайською національною корпорацією машинної індустрії і генеральних підрядів дає можливість Україні отримати кредитне фінансування в об'ємі до одного мільярда доларів США [56, с. 154].

Будівництво залізничного сполучення запобіжить транспортному колапсу, який може наступити вже через два роки на бориспільському напрямі нашої столиці. Міжнародний аеропорт Бориспіль щорічно нарощує об'єми перевезень на 25%, а чемпіонат по футболу Євро-2012 збільшить потік відвідувачів до 45%. Існуючі потужності аеропорту не здатні забезпечити прийом такої кількості українських і іноземних відвідувачів, і, отже, створення якісного транспортного сполучення між столицею і головним аеропортом країни стає питанням національного престижу [63].

Важливою відмінністю проекту є те, що окрім прямої комерційної вигоди проект позитивно вплине на інші суміжні галузі - транспорт, логістику, туризм, послуги. Крім того, проект істотно поліпшить екологічну ситуацію в Києві і його околицях. Якісне транспортне сполучення між аеропортом і столицею підтвердить європейський статус української столиці і стане

доказом для всього світу, що Україна відповідає високим стандартам для розвитку туризму і проведення подій світового значення в майбутньому.

5. "Доступне житло".

Хронічна незабезпеченість однієї з базових потреб значної частини громадян України - в належних житлових умовах, обумовлює важливість надання нового імпульсу розвитку ринку житла і житлового будівництва. Глибокий спад у цій сфері в період кризи 2008-2010 років засвідчив важливість узгоджених стимулюючих заходів на державному, регіональному і муніципальному рівнях управління соціально-економічним розвитком країни [64].

Метою проекту є реалізація природного і конституційного (ст. 47, 102 Конституції України) [1] права громадян на житло, поліпшення забезпечення громадян житлом шляхом будівництва доступного житла, яке спроможні придбати або орендувати громадяни з відносно невисоким рівнем доходів. В рамках проекту має бути передбачено створення окремого сегменту орендного (без права власності) житла і стимулювання індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості.

Світовий досвід будівництва доступного житла свідчить про пріоритетне значення цієї проблеми в усіх країнах, незалежно від рівня їх розвитку.

В РФ третину фінансування федеральної програми "Житло" становлять кошти федерального бюджету, 60 % - кошти приватних інвесторів і громадян. Між тим, реалізація проекту виявила й суттєві проблеми закладеного механізму: тривалий час очікування житла; недосконалість механізмів змішаного фінансування; недостатність позабюджетного фінансування; корупція при розподілі ресурсів; зростання цін на житло через надмірний акцент на іпотечне кредитування; великі витрати часу на оформлення дозволів.

В США зазначеною проблемою держава опікується з 1937 р. з метою поповнення житлового фонду, подолання розриву у окремих місцевостях між потребою у робочій силі і житлі, збалансування вартості житла і рентних

платежів із платоспроможністю населення. Вирішення проблеми покладено на Департамент житла та міського розвитку, бюджетне фінансування якого у 2009 р. становило 61,8 млрд. дол. США. Департамент уповноважений викупати іпотечне житло, гарантоване державою, і виставляти на продаж за ринковою ціною.

В Канаді забезпечення громадян доступним житлом є завданням муніципального рівня. У країні діють організації, які надають інформацію про ринок доступного житла, вживають заходів для його будівництва, оптимізують надання послуг мешканцям будинків шляхом їх оптової закупівлі та впровадження енергоефективних технологій, що дозволяє знизити вартість володіння житлом. Діє національна програма грантів, яка фінансує діяльність муніципалітетів і будівельників щодо створення доступного житла.

В країнах ЄС відсутня єдина програма доступного житла, проте у 14 країнах здійснюються виплати на утримання соціального житла, понад 40 % населення ЄС може претендувати на таку допомогу. Середньостатистичні виплати у такий формі становлять третину суми рентних платежів. У Великобританії пільги на придбання соціального житла надаються лише на нові квартири. У Франції 75 % державної допомоги спрямовується на субсидювання рентних платежів. В Естонії доступне житло є засобом подолання диференціації розвитку регіонів. В Ірландії на будівництво доступного житла витрачається біля 1,25 % ВВП, передбачене рівномірне його розміщення по регіонах. В Іспанії виплати за іпотечним кредитом вираховуються з персонального податку на доходи, активізується розвиток ринку орендованого житла [30, с. 202].

У багатьох країнах світу реалізуються програми організованої забудови територій навколо великих міст комфортними міні-котеджами із продажем їх на основі довгострокових позик, формуються фонди орендного житла, підтримується індивідуальне житлове будівництво в сільській місцевості.

У рамках національного пріоритету "Нова якість життя" починається реалізація відразу 6-ти проектів, що свідчить про особливе значення

соціальних проблем для нинішньої України. Проте незважаючи на соціальну складову, їх реалізація не лише не передбачає використання бюджетних коштів, але і приносить прибуток державі.

Проект "Доступне житло" - це системна соціальна програма будівництва доступного житла для фахівців з сфери стратегічних пріоритетів держави, а також учасників програми адаптації кримськотатарського населення. Передбачається, що вартість такого житла коливатиметься у рамках 3 і 4 тис. грн. за 1 кв.м, що значно дешевше за ринкову ціну [67].

Доступне житло сьогодні - це квартири, які відповідають усім певним сучасним параметрам і вимогам, але дешевше, завдяки використанню економічних технологій, впровадженню моделі державного і приватного партнерства, а також абсолютній ліквідації корупційної складової. Соціальною програмою передбачається надання квартир громадянам шляхом їх реалізації на умовах доступної ціни.

У рамках реалізації усіх необхідних умов заплановано будівництво 9-ти поверхових будинків, в яких розміщено 70-ят квартир площею 3827 квадратних метрів. За словами Владислава Николюка, ціна за один квадратний метр в таких квартирах не повинна перевищувати 4000 грн. Передусім, реалізація проекту торкнеться таких міст України як Київ, Одеса, Харків, Донецьк, Львів. Після цього, використовуючи позитивний досвід, усі необхідні дії почнуть впроваджувати по всій країні.

Організатори проекту "Доступне житло" ставлять перед собою дуже важливі завдання - здолати опір обласних центрів, акумулювати земельний ресурс країни і притягнути інвесторів. Крім того, один з важливих чинників успішного впровадження програми полягає в тому, щоб спорудження житлових будівель вироблялося за рахунок участі країни. Існує безліч перешкод і невизначених ситуацій, з якими представники державного агентства по інвестиціях і управлінні національними проектами України намагаються розібратися, підключаючи всілякі ресурси.

6. "Олімпійська надія- 2022".

Національний проект "Олімпійський надія 2022" за своїм значенням і результатам є настільки багатомірним, що він виділений в окремий однойменний напрям. Проект спрямований на реалізацію ініціативи Президента України про проведення Зимових олімпійських ігор 2022 року в Карпатах [67].

Загальний термін реалізації близько 7 років, для цього передбачається притягнути близько 11 млрд. гривень. Проект украй важливий для підвищення туристичної привабливості України, позитивного міжнародного іміджу і розвитку інфраструктури регіонів. Тільки факт декларації такої ініціативи концентрує погляди інвесторів і ресурсів в Карпатському регіоні. Політичне прагнення провести в Україні олімпіаду не призводить до витрат з бюджету, оскільки рішення прийматиметься в 2014 році. Але вже зараз, надаючи проекту "Олімпійська надія" статус національного, країна дістає можливість розвинути індустрію туризму у великому депресивному регіоні Західної України. Зацікавленість інвесторів в капіталовкладеннях в зимову туристичну інфраструктуру значно зростає.

Крім того, проект "Олімпійська надія 2022" вирішує проблему відсутності належної матеріально-технічної бази, яка ускладнює підготовку українських спортсменів до зимових олімпіад. На сьогодні спортивно-туристична інфраструктура України залишається украй нерозвиненою для розвитку зимових видів спорту і відпочинку, українським спортсменам доводиться тренуватися за кордоном.

7. "Чисте місто".

Другий національний проект у рамках пріоритету "Нова якість життя" - програма "Чисте місто". Це будівництво сучасних комплексів по переробці твердих побутових відходів. У Україні однієї з найбільш гострих комунальних проблем була і залишається проблема переробки сміття. На сьогодні на 770 українських звалищах накопичено більше 30 млрд. т промислових відходів, що в перерахунку на душу населення складає 700-800 т. Міські звалища переповнені, їх межі підійшли впритул до житлових кварталів, 80-90%

полігонів не відповідають елементарним вимогам екологічної безпеки і є прямою загрозою життя людей [53].

Як пілотний проект передбачається будівництво в 10-ти містах ультратрадерних комплексів. Будівництво комплексів переробки сміття матиме значний економічний ефект - вони зроблять переробку твердих побутових відходів прибутковим бізнесом - як за рахунок доходу від реалізації продуктів переробки металобрухту, полімерних гранул, макулатури, скла, компосту, так і за рахунок економії ресурсів первинної сировини [31, с. 12].

8. "Якісна вода".

Третій проект, який зробить українське життя якісно кращим, - це "Якісна вода". Ця програма забезпечення населення якісною питною водою. Сьогодні українці мають гіршу питну воду в Європі. Більшість хвороб пов'язані з якістю води, яка на роки скорочує життя. Проектом передбачено будівництво 23 000 систем очищення питної води. Передусім, планується обладнати дитячі сади, школи і лікувальні установи. Завдяки проекту Україна досягне європейських стандартів в дотриманні одного з основних і базових прав людини - права на якісну питну воду.

9. "Місто майбутнього".

Четвертий національний проект у рамках пріоритету "Нова якість життя" - "Місто майбутнього". Цей проект передбачає формування стратегічного плану і проектів розвитку міста. Впровадження кращих європейських і світових практик планування і містобудування, ефективні громадські обговорення, широка участь киян в плануванні розвитку власного міста і залучення місцевих громад і місцевого самоврядування. Утілюючи проект в інших містах, буде можливість радикально модернізувати інфраструктуру, посилити інвестиційну і туристичну привабливість українських міст. За ініціативою лідера адміністрації міста Києва Олександра Попова пілотом повинно стати місто Київ - столиця України. Цей національний проект стане поштовхом для формування проектного підходу до планування розвитку регіонів і реалізації системи місцевих проектів.

У переліку проектів, які розглядалися, були не лише згадані десять. До списку прийнятих не увійшли, щонайменше, ще п'ять проектів, кожен з яких зовні бачиться таким же привабливим для інвестицій, як і деякі із затвердженого плану. Ось ці проекти:

1. "Циклон-4" - створення космічного стартового ракетного комплексу.
2. "Індустріальні парки" - створення регіональних промислових зон.
3. "Київське кільце" - будівництво великої кільцевої автомобільної дороги в м. Києві.
4. "Дунайський автотранзит" - будівництво автомобільної дороги Одеса-Рени.
5. "П'ятий транспортний коридор" - будівництво міжнародної транспортної магістралі.

2.2. Ризики та перешкоди на шляху реалізації національних проектів в Україні

Кожний з національних проектів мають свої недоліки, пов'язані з ними ризики та перешкоди на шляху їх впровадження.

Національний проект "Відкритий світ" є такі основні перешкоди на шляху впровадження:

- недостатня координація складових інформаційної інфраструктури, загальнодержавних та корпоративних, відомчих інформаційно-телекомунікаційних мереж, національних та відомчих інформаційних ресурсів;

- відсутність системної політики щодо здійснення протекціоністських заходів на рівні держави для підтримки виробництва засобів інформатизації та програмних засобів;

- неефективність політики регіональної інформатизації, що призводить до невизначеності кола проблем та завдань, які повинні вирішуватись на

центральному чи регіональному рівнях; розриву у рівнях інформатизації окремих регіонів; уповільнення темпів регіональної інформатизації;

- низький рівень та недостатній динамізм процесів інформатизації соціокультурних закладів, що призводить до подальшого поглиблення нерівності умов доступу до інформаційних ресурсів для населення міської та сільської місцевостей; поглиблення відставання у інформаційній ідентифікації України в Інтернет-просторі;

- відсутність системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства та базових показників сучасного стану українського інформаційного суспільства, що призводить до безсистемності заходів щодо розвитку інформаційного суспільства, неможливості співвіднести результати розвитку українського інформаційного суспільства із відповідними результатами розвитку у загальносвітовому масштабі.

Подолання зазначених перешкод потребує наступних кроків:

- перегляду ключового нормативного документу, що регулює процеси інформатизації в Україні – Закону України "Про Національну програму інформатизації" (від 4 лютого 1998 року) [4], яка має занадто загальні завдання, що ускладнюють її впровадження на практиці.

- прийняття нових Законів України («Про електронну торгівлю», «Про національні інформаційні ресурси») та внесення змін до Законів України «Про авторські та суміжні права», «Про вищу освіту», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про музеї та музейну справу», «Про Національний архівний фонд і архівні установи», «Про національну безпеку», «Про інноваційну діяльність», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», Указу Президента України «Про Стратегію національної безпеки». Мають бути забезпечені заходи щодо гармонізації вітчизняного та європейського законодавства у відповідній сфері.

- заохочення здійснення суб'єктами національної економіки інвестицій інноваційного спрямування з метою збільшення пропозиції інноваційних продуктів, технологій та знань; забезпечення прозорості та контрольованості

процесів надання податкових стимулів інноваційної діяльності, надання допомоги в одержанні належних пільг та відстрочок, податкові канікули на час повернення підприємствами сфери ІКТ інвестиційного кредиту;

- формування інструментів стимулювання капіталовкладень в реконструкцію, оновлення і створення інфраструктури виробництва та використання ІКТ; заохочення надання комерційними банками кредитів під інвестиційні проекти, які передбачають інноваційну діяльність у сфері ІКТ;

- створення спеціальних стимулів для інвестицій у впровадження ІКТ в соціальну інфраструктуру;

- визначення структури в системі центральних органів виконавчої влади, уповноваженої на координацію процесів регіональної інформатизації з метою усунення дублювання виділення коштів на виконання завдань з інформатизації, нецільового їх використання та ефективного залучення людських та матеріальних ресурсів;

- формування стимулів зацікавленості бізнесу в реалізації інформаційних технологій у сфері соціальних програм; надання бізнесовим структурам організаційно-методичної допомоги у плануванні та реалізації конкретних соціальних проектів та програм; створення банку даних соціальних ініціатив, в реалізації яких могли б взяти участь державні органи влади, громадські організації та підприємницькі структури. Особливого значення така політика набуває у питаннях інформатизації соціокультурних закладів (бібліотек, музеїв, архівів);

- створення «Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства в Україні» із внесенням відповідних змін у систему державних статистичних спостережень, узгодження їх з міжнародними стандартами і методологією та щорічним їх оприлюдненням.

Відносно проектів, які стосуються розвитку та реалізації туристично-рекреаційного потенціалу України, можна зазначити наступне. Кожний з регіонів України має унікальні природничо-географічні, історичні, культурні, цивілізаційні, рекреаційні ресурси, використання яких має бути покладено в

основу розвитку регіональних туристичних комплексів, модернізації та розбудови інфраструктурних туристичних об'єктів. Внесок туристичної галузі у розвиток під час виходу з глобальної економічної кризи є як ніколи важливим. Саме тому для розвитку цієї галузі економіки повинні бути створені сприятливі умови, які мають дозволити їй повністю реалізувати свій потенціал в сфері створення робочих місць, зниження рівня безробіття і сприяння процесу розвитку. Таке положення було задекларовано на Першому Міжнародному форумі по туризму (Китай, м. Сан'я, провінція Хайнань, 20-22 березня 2010 року) [65].

Сучасний стан туристично-рекреаційної сфери України характеризується невідповідністю очікуванням споживача, неприбутковістю та неефективністю. Внесок туризму у ВВП країни досі є незначним: частка реалізованих туристичних та пов'язаних з ними готельно-ресторанних і культурно-розважальних послуг в загальному обсязі реалізованих послуг складає лише 7 %, в той час як у світовій практиці така частка часто становить від 30 до 50 %. Значною є різниця у туристичній привабливості регіонів та забезпеченості об'єктами туристичної інфраструктури [35, с. 165].

Перетворення туристично-рекреаційної сфери України на сучасну галузь діяльності, що відповідатиме міжнародним стандартам якості, забезпечуватиме достатню частку валового внутрішнього продукту, потребує здійснення комплексу реформ, спрямованих на подолання системних перешкод розвитку галузі та забезпечення її цільової спрямованості на сталий розвиток регіонів.

Нормативно-правові перешкоди для реалізації туристично-рекреаційного потенціалу України:

- невизначеність правового режиму туристичних ресурсів в національному законодавстві, у тому числі, режиму комунальної власності на туристичні об'єкти;

- невизначеність порядку використання земель рекреаційного призначення, у тому числі, через відсутність Закону України «Про Державний земельний кадастр» та Державного кадастру природних територій курортів;
- відсутність можливостей реалізації туристично-рекреаційного потенціалу територій в режимі спеціальних (вільних) економічних зон;
- неврегульованість питання забезпечення безпеки туристів і осіб, що подорожують, а також громадян, що потребують медичної реабілітації, захисту законних прав та інтересів усіх суб'єктів туристичної та курортної діяльності;
- недостатнє законодавче забезпечення окремих видів рекреації, зокрема сільського зеленого туризму.

Інституційні перешкоди:

- відсутність зацікавленості місцевої влади у розвитку туристичної сфери;
- незадовільна координація дій влади, бізнесу, громадськості у вирішенні проблем туристично-рекреаційного комплексу;
- неврегульованість питань власності, неузгодженість дій органів місцевого самоврядування при затвердженні проектів будівництва, виділення земельних ділянок, прокладання мереж інфраструктури;
- відсутність генеральних планів розвитку рекреаційних територій, недоліки територіальної організації рекреаційних зон та прокладання туристичних маршрутів;
- невідповідність стану рекреаційної сфери міжнародним нормам і стандартам;
- нерозвиненість доступного туризму (набору послуг та зручностей для окремих осіб з обмеженими фізичними можливостями);
- слабка інтеграція у міжнародний ринок рекреаційних послуг внаслідок ускладнення процедур перетину кордонів.

Соціально-економічні перешкоди:

- низький рівень добробуту населення, зменшення частки витрат на відпочинок та оздоровлення;

- значний рівень морального та фізичного зношування матеріально-технічної бази підприємств рекреаційної сфери, повільні темпи модернізації застарілої інфраструктури;

- відсутність прозорих механізмів регулювання цін на туристичні послуги;

- надмірний податковий тиск на суб'єктів надання послуг у рекреаційній сфері;

- низька ефективність механізмів заохочення інвестицій;

- нераціональне та незбалансоване використання природно-кліматичних, ландшафтних, лікувально-оздоровчих ресурсів, екскурсійних та туристичних об'єктів у регіонах;

- надмірна територіальна диференціація комерційного використання рекреаційного потенціалу;

- недостатні обсяги фінансування заходів щодо популяризації вітчизняного туристичного продукту на світових ринках туристичних послуг.

Інфраструктурні та інформаційні перешкоди:

- незадовільний стан транспортного обслуговування туристів та відпочиваючих;

- критичний стан житлово-комунального господарства, проблеми із водопостачанням та водовідведенням;

- низька якість сервісу та нерозвиненість сервісної інфраструктури на об'єктах туризму та рекреації;

- незадовільний стан інформаційного супроводу туристів, комунікаційна ізолюваність окремих туристичних територій;

Освітньо-кадрові перешкоди:

- недостатнє кадрове забезпечення розвитку туристичної сфери;

- невідповідність кваліфікаційного рівня працівників туристичних та санаторно-курортних об'єктів міжнародним стандартам;

- незначна частка науково-дослідних робіт та інноваційних розробок у сфері удосконалення туристичного обслуговування.

Національні проекти, які стосуються розбудови національної інфраструктури автошляхів також є дуже важливими на сучасному етапі розвитку країни. Рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів та вантажів, енергоефективності, техногенного навантаження на довкілля не відповідають більшості міжнародних вимог. Незадовільним є рівень безпеки дорожнього руху. В середньому за добу в автомобільних катастрофах гине понад 20 і отримує травми близько 200 учасників дорожнього руху. За оцінками, збитки від дорожньо-транспортних пригод в Україні становлять від 1,4 % до 3,5 % ВВП [72]. Існуюча сервісна інфраструктура на автомобільних дорогах України за своїми архітектурно-будівельними характеристиками, оснащенням, переліком і якістю послуг не відповідає сучасним вимогам. Через недостатній обсяг фінансування дорожнього господарства протягом останніх років, використання застарілих технологій, машин, механізмів, матеріалів і конструкцій наявний стан автомобільних доріг зумовлює низькі швидкості руху автотранспорту, значні витрати пального, знижує продуктивність транспорту і безпеку руху.

Перешкоди реалізації проекту та потреба в реформах, спрямованих на їх подолання Автодорожньому комплексу України притаманні системні проблеми, які знаходять вияв у:

- невідповідності українських нормативно-правових актів міжнародним;
- поганому технічному стані і невідповідності міжнародним стандартам автомобільних доріг, мостових споруд, тунелів та пунктів пропуску через державний кордон;
- низькій якості та недостатності дорожнього сервісу;
- браку комплексного, у т. ч. інформаційного, обслуговування;
- зношеності і технічній та технологічній відсталості дорожньо-будівельної техніки.

Щоб досягти забезпеченості України автошляхами рівня європейських країн, необхідно побудувати і модернізувати майже 200 тис. км автошляхів, у тому числі 60 % - у сільській місцевості. Для міждержавних зв'язків потрібне

будівництво автомагістралей світового рівня з бетонним або асфальтобетонним покриттям і багаторядним рухом.

Реформи, необхідні для розбудови національної мережі автодоріг, мають бути спрямовані на розвиток мережі автомобільних доріг; підвищення рівня безпеки перевезень; реалізацію інноваційних проектів, направлених на збільшення обсягів транзитних перевезень; підвищення ефективності перевезень; зниження рівня техногенного навантаження автомобільного транспорту на довкілля.

Для реалізації проекту необхідна модернізація національного законодавства для приведення у відповідність з міжнародними угодами в транспортній сфері. Мають бути розроблені механізми прямого державного, гарантійного, концесійного фінансування, інструменти отримання коштів від користувачів доріг у відповідності з інтенсивністю користування.

Проект з реалізації доступного житла також має перешкоди на шляху виконання. Будівництво доступного житла вимагатиме реформування ліцензійно-дозвільної системи у сферах землевідведення та будівництва, формування сучасних механізмів субсидованого кредитування, використання важелів прямого бюджетного інвестування та гарантування, вдосконалення іпотечного законодавства і системи контролю за його дотриманням.

Для усунення перешкод реалізації проекту необхідне системне реформування нормативно-правової бази, яка є основою регулювання питань, пов'язаних з житловим будівництвом, наданням державної підтримки при вирішенні житлових проблем, житлово-комунальним господарством, забезпеченням прав власності в житловій сфері в умовах ринкових відносин, що постійно розвиваються. Зокрема, потребуватиме розвитку і вдосконалення законодавча база, спрямована на формування ринку доступного житла, в тому числі Житловий кодекс і Містобудівний кодекс України. Має бути відповідним чином модифікована система будівельних норм і правил для забезпечення можливостей впровадження нових матеріалів, конструкцій і технологій житлово-цивільного будівництва.

Суттєвим внеском у забезпечення доступності житла має стати зниження його експлуатаційної вартості. Цьому сприятимуть реформування житлово-комунального господарства, формування мережі організацій, що спеціалізуються на наданні послуг мешканцям будинків шляхом їх оптової закупівлі та впровадження енергоефективних технологій, що дозволяє знизити сукупну вартість володіння житлом. До переліку послуг таких організацій мають входити також страхування, комунальне обслуговування та надання інформаційних послуг домовласникам.

Досягнення суттєвих якісних зрушень в енергоспоживанні у житлово-комунальній сфері, муніципальному господарстві та побуті громадян потребуватиме реформ, спрямованих на стимулювання заходів щодо зменшення питомого ресурсоспоживання, впровадження енергоефективних технологій. Однією із складових цих заходів є впровадження економічно обґрунтованої плати за природний газ, що споживається домогосподарствами. Реалізація проекту "LNG -термінал" вимагатиме запровадження сучасних механізмів прямого та кредитного фінансування програм енергоефективної реконструкції комунального та муніципального господарства, реформування управління ЖКГ, посилення ролі самоврядних організацій, удосконалення тарифоутворення та впровадження тарифних стимулів енергозаощадження, створення механізмів заохочення та підтримки дій індивідуальних споживачів у сфері енергозбереження, «м'якої» адаптації власників індивідуальних будинків до зростання вартості енергоресурсів.

Це вимагатиме:

- впровадження системи передачі в управління, оренду, концесію цілісних майнових комплексів теплопостачання, корпоратизації теплопостачальних підприємств,
- впровадження державного регулювання діяльності природних монополій на ринку комунальних послуг, формування науково обґрунтованих методичних засад функціонування системи регулювання цін/тарифів на житлово-комунальні послуги;

- заснування та розвиток Єдиної державної системи моніторингу виробництва, постачання, транспортування, споживання та оплати використаних паливно-енергетичних ресурсів і житлово-комунальних послуг;
- удосконалення системи контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо виробництва та надання житлово-комунальних послуг;
- впровадження системи державної підтримки заходів підприємств житлово-комунального господарства, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків з енергозбереження у підвідомчих житлових будинках, формування механізму фінансового забезпечення заходів та стимулювання енергозбереження безпосередньо на підприємствах житлово-комунального господарства;
- впровадження засад державно-приватного партнерства у житлово-комунальному господарстві;
- розроблення та прийняття Житлового кодексу України, Закону України про енергетичну ефективність будівель ("Про енергоефективність у житлово-комунальному господарстві»);
- уточнення повноважень Державної житлово-комунальної інспекції в питаннях забезпечення зростання енергоефективності муніципального господарства та власного житла громадян;
- розроблення та впровадження дієвого механізму стимулювання теплопостачальних компаній у сфері залучення для виробництва тепла альтернативних і відновлювальних джерел енергії;

Відповідні заходи має бути враховано в процесі внесення змін та уточнень до діючої Енергетичної стратегії України на період до 2030 року [16].

Національний проект "LNG - термінал" розрахований на чотири роки (до символічної дати 2015 року) і має розрахункову вартість 1 млрд. доларів. Потужність - 5 млрд. м3 палива на рік на першому етапі і 10 млрд. м3 - на другому етапі. Разом із спорудженням терміналу проект передбачає споруду

на заводі "Океан" транспортних плавзасобів для транспортування зрідженого газу.

Ресурсною базою, вірогідно, повинне стати азербайджанське родовище "Шах-Дениз-2". Нині з цього родовища газ йде через Грузію, де на узбережжя будується свій термінал для зрідженого газу. Азербайджанці і грузини як основний покупець розглядають Румунію. Україну може врятувати тільки швидкий термін будівництва свого терміналу. Але це ніяк не чотири роки. Максимум, треба буде укластися за два. В принципі, через цей термінал можна буде експортувати і український газ - після початку розробки причорноморських родовищ.

Будувати термінал повинні будуть за випробуваною в Росії схемою приватно-державного партнерства. Інвестор будує сам термінал, а держава просить газові сховища розширити пропускну спроможність трубопроводів. У результаті реалізації проекту, як аргументують його автори, вартість імпортного газу зменшиться на 15-20%. Окупність проекту - від п'яти до семи років.

Якщо сьогодні Україна отримує трубний газ по 250 доларів за 1000 кубів, то завдяки цьому проекту отримуватимемо зріджений газ по 190 доларів (так стверджує міністр палива і енергетики Юрій Бойко) [67]. У тому що подібний проект дозволить не лише здешевити ціну газу, але і зменшити залежність від постачань "блакитного палива" з Росії, згодні багато експертів. "Враховуючи залежність України від постачань російського газу, ми здатні збільшити власну здобич на 10 млрд. м³ в рік. Ми можемо добувати шахтний газ і біогаз. При цьому в Україні повинна існувати технічна можливість отримання газу не лише з Росії, але і з інших джерел. Термінал дозволить нам це робити", - упевнений экс-начальник "Укртрансгазу" Олександр Тодійчук [66].

Потенційно в проекті можуть бути зацікавлені Алжир, Лівія, Єгипет. Пам'ятаючи давні візити Юрія Бойка в Африку, тамтешніх інвесторів зацікавити можна. Але на заводі цього проекту може стати велика політика. Неясно, наскільки проект узгоджений з Кремлем. Якщо він не узгоджений і

В.Ф. Янукович підписав постанову, що погрожує інтересам "Газпрому", проект може або не реалізуватися, або стати таким же мертвонародженим, як трубопровід "Одеса-Броди". На газ "Шах-Дениза-2" претендує саме Москва. Хочуть отримати його і балканські країни, інтегровані в проект "Набукко".

Може виявитися, що Україна побудує термінал, але залишиться без азербайджанського газу, і тоді доведеться купувати дорожчий катарський газ. До того ж, запланований час на реалізацію задуму занадто тривалий - зарубіжні країни реалізують подібні проекти за два-три роки.

Втім, якщо лобістом проекту виступають Юрій Бойко і Дмитро Фірташ, у такому разі йдеться про те, щоб замкнути енергозабезпечення України на одну фінансово-промислову групу. Побудувавши термінал, що дає можливість отримувати газ, альтернативний російському, Д. Фірташ все одно контролюватиме усі постачання газу в Україну. Що більш ніж небезпечно для стратегічного розвитку країни.

Другим проектом є будівництво вітрових і сонячних електростанцій, які зможуть виробляти 2 тис. мВт енергії. В основному такі електростанції планується будувати в Криму і в Запорізькій області. Вартість - 3 млрд. євро, і він в переліку - самий витратний. Це проект, що носить назву "Енергія природи", розрахований на окупність протягом семи років при виробництві електроенергії об'ємом 26,8 млрд. кВтг в рік.

Чи є цей проект достовірно національним? Енергія сонця і вітру може ефективно використовуватися тільки в південних областях України і в Криму. Ще в радянські роки було встановлено, що потенціал сонячної енергетики в причорноморських степах оцінюється приблизно на рівні 1400 кВтг на кв. м, що знаходиться на одному рівні з країнами, які активно використовують сонячну енергію (США, Німеччина, Швеція) [55, с. 11].

Розглянемо можливості реалізації найважливіших для громадян України проектів: "Чисте місто", "Якісна вода" і "Нове життя". Проект "Нове життя" доки не особливо конкретизується. Явно немає особливо бажаючих інвесторів. "Чисте місто" оцінюється в 4,83 млрд. грн., і розрахований на чотири роки при

окупності в шість років. Проект передбачає "поетапне впровадження в містах технології сортування сміття і його наступної переробки шляхом будівництва 10 комплексів переробки твердих відходів" [67]. Прогнозується, що така переробка відходів дозволить зменшити негативний вплив полігонів і шлаків, які виникають в процесі спалювання, на здоров'я. При цьому конкретизації - де будуватимуться такі заводи - доки немає. Насправді, проблема ця загальна. Від проблем із сміттям однаково страждають Тернопіль і Одеса, Донецьк і Київ.

Національний проект "Якісна вода" більш розписаний. Він оцінюється в 3,7 млрд. грн. Як пояснюють автори проекту, зацікавленість інвестора полягатиме в можливості продавати очищену воду в місцях очищення за цінами нижче, ніж в роздрібній мережі. При цьому передбачається, що соціально незахищені верстви населення, учбові заклади і лікарні отримуватимуть цю воду безкоштовно. Швидше, діяти цей механізм буде уряді областей південного сходу. Там ситуація з питною водою дійсно дуже погана. В принципі, при усьому розумінні складності з питною водою в Криму, на півдні Донецької області і т. д. цей проект теж, максимум, регіональний. Він цілком по силу місцевої влади. Правда, держбюджет, як мінімум 2011 року, урізає територіальним громадам бюджетні витрати, так що залишається знову сподіватися на центр.

Найактуальнішим проектом для мільйонів українців можна було б назвати "Доступне житло". Якби він торкався дійсно мільйонів. Чи хоч би сотень тисяч. Але лише 40 тисяч обраних громадян отримають вигоду у разі реалізації цього проекту. Вже тому його статус викликає сумніви. Проект передбачає спорудження пільгового соціального житла для продажу і передачі окремим категоріям громадян. До їх числа входять працівники бюджетної сфери, військовослужбовці, а також. держслужбовці (тобто чиновники) і кримські татари. Не зрозуміло, яким чином будуть складати списки.

Обіцянки щодо впровадження цього національного проекту звучать таким чином: квартири або надаватимуться безоплатно, або продаватимуться

пільговикам за 30-50% вартості - іншу частину повинен заплатити держбюджет. Але здешевлення квадратного метра можна досягти в одному випадку - якщо місцева влада візьме на себе прокладення усіх комунікацій. Вона ж повинна, власне, виділити землю під будівництво такого житла. І передати її - із вже проведеними трубами і іншим - забудовникові під ключ. При цьому у місцевої влади велика частина податків йде до центрального бюджету. Тому, ці плани не можна на теперішній час вважати реальними. Хоча проект і передбачає об'єм інвестицій в 12,3 млрд. грн. за п'ять років, дуже складно припустити, що він буде здійснений хоч би наполовину.

Сьомий проект - "Відкритий світ" - відноситься до області інформаційних технологій і освіти. Він передбачає створення національної інформаційно-комунікаційної мережі на основі технології 4G. Вартість проекту - 675 млн. доларів. Планується, що у рамках цього проекту 1,5 млн. школярів будуть забезпечено нетбуками, що містять український учбовий продукт з можливістю доступу в Інтернет.

Проект цей представляється самим віддаленим від реальності. Про який Інтернет можна говорити, дивлячись на наші сільські школи, школи багатьох маленьких городків і віддалених районів промислових мегаполісів? Часто в них тече дах та не працює опалення. Для того, щоб Інтернет, та ще 4G, прийшов на кожен хутір, треба будувати безліч базових станцій. Вважається, що лобістом "4G - революції" виступає Віктор Пінчук. Якщо це так, що фактично держава позбавляється від проблеми інформатизації шкіл і лікарень, особливо у віддалених районах, перекладаючи відповідальність на приватного інвестора. Його звільняють від плати за радіочастоти в обмін на провідку Інтернету в школи і інші бюджетні установи. Для цього В. Пінчуку (чи іншому лобістові проекту) треба приватизувати найвеличезне підприємство зв'язку "Укртелеком". Тому в цьому національному проекті є видимими приватизаційні наміри.

Проект під назвою "Місто майбутнього" формулюється дуже розпливчато: формування стратегічних планів і проектів розвитку міст з пілотним проектом в Києві. Розміри його інвестицій ще не визначені.

Таким чином, проаналізувавши сучасні національні проекти в Україні, ми можемо побачити, що серед них немає жодного проекту, який був би присвячений розвитку соціокультурної сфери, був би направлений на підтримку духовного розвитку нації. Це вагомий недолік, який можна охарактеризувати як небажання влади займатися духовним відродженням країни, формуванням національної самосвідомості та національної гідності України.

Це підтверджується і в дилемі 3-х годин Дарендорфа який вважав, що процес зміни менталітету, життєвих стилів може зажадати декількох поколінь, а саме зараз Україні потрібна зміна менталітету завдяки впровадження соціокультурних проектів. Так вважають багато українських національних спілок і об'єднань, наприклад Унівська група.

Все вищеназване обумовлює третій розділ нашої роботи, який буде присвячений саме необхідності впровадження соціокультурних, а саме музичних проектів у статусі національних.

ВИСНОВКИ ПО ДРУГОМУ РОЗДІЛУ

Реалізація національних проектів в Україні має багато перешкод та ризиків на своєму шляху.

Найбільш перспективним з точки зору фінансування називають інфраструктурний проект "Повітряний експрес" - зведення залізничного пасажирського сполучення з Києва до аеропорту "Бориспіль" і реконструкція самого аеропорту. Термін окупності проекту вартістю 2,61 мільярда грн. - 15 років, злітно-посадочної смуги вартістю 4,5 мільярда грн. - вісім років. Успішність цих планів залежить від тарифної політики, яку будуть вести

менеджери проекту. А успішність реалізації проекту залежить і від того, куди прибуватиме експрес в Києві.

Ще один досить витратний проект - "Енергія природи" вартістю 3 мільярди євро. Він передбачає будівництво вітряних і сонячних електростанцій потужністю 2 тисячі мегават з терміном окупності сім років. Проте, викликає сумніви, чи дотягує цей проект до національного рівня. Досі для профільного відомства - Національного агентства по ефективному використанню енергоресурсів - вітроенергетика і сонячна енергетика як джерела альтернативної енергії не були пріоритетом.

З соціальних проектів одним з найбільш проблематичних поки що виглядає проект "Якісна вода" вартістю 3,7 мільярда грн. Проект передбачає будівництво 23 тисяч групових і локальних систем очищення і доочистки питної води - так званих бюветів. Їх планують споруджувати на спеціально відібраних ділянках водопроводів.

Згідно з планами ініціаторів, зацікавленість інвестора полягає в можливості продавати очищену воду в місцях очищення за цінами, нижче, ніж в роздрібній мережі. При цьому передбачається, що соціально незахищені прошарки населення, учбові заклади і лікарні отримуватимуть цю воду безкоштовно.

Цей проект складно реалізувати без підтримки місцевої влади. Тим часом, в проекті держбюджету - 2011 уряд має намір скоротити витрати місцевих бюджетів, ще більш понизивши їх інвестиційні можливості. Навряд чи ситуація покращиться і в 2012 році.

Проект "Якісна вода" пов'язаний з іншим соціальним проектом - "Доступне житло". Він передбачає будівництво пільгового "соціального житла" для продажу або передачі окремим категоріям громадян - держслужбовцям, військовослужбовцям, кримським татарам - за пільговими цінами, до 4 тисяч гривень за квадратний метр. Квартири або надаватимуться безоплатно, або продаватимуться пільговикам за 30-50% вартості, тобто 50-

70% вартості квартири сплатить держбюджет. Саме так, за половину вартості, зараз в Києві купують квартири лікарі і учителі.

Прогнозований об'єм інвестицій - 12,3 мільярда гривень на п'ять років. Будівництво вестиметься на землях, наданих інвесторові місцевою владою в обмін на "дешеві" квадратні метри. За задумом, в пакеті з цими пільгами забудовник отримає увесь пакет дозвільної документації і доступ до інженерної інфраструктури.

У Києві цю програму можна було б об'єднати з перебудовою старого житла. Проте, логіка здешевлення квадратного метра полягає в тому, що місцева влада повністю бере на себе турботи по підготовці інженерних комунікацій, що складно здійснити по усій Україні. До того ж, до кризи бюджетники могли викупити житло за допомогою кредитів. Зараз населення збідніло, а дешевих іпотечних позик немає. Тому, рентабельність проекту під великим знаком питання.

Мало реальною здається експертам ще одна національна програма - "Відкритий світ". Вона передбачає створення освітньої інфраструктурної мережі на базі 4G-інтернету із забезпеченням частини учнів нетбуками і впровадженням комп'ютерних технологій в систему управління освітніми установами.

Незрозуміло, як при сьогоdnішньому рівні розвитку технології 4G перевагами цього проекту зможуть скористатися сільські діти. Адже для цього доведеться будувати дуже багато базових станцій.

В цілому, очевидно, що ідея національних проектів взята президентом В. Ф. Януковичем з досвіду Росії. Що стосується змісту приведених вище проектів, то, звичайно, не можна заперечувати їх громадську значущість. Але в той же час, досить очевидними є серйозні ризики практично по кожному з них. Особливий же інтерес у громадськості викликає питання, чому сама процедура відбору проектів була не публічною.

Також національні проекти практично не торкаються питання розвитку культури, мистецтва в сучасній Україні. Немає проектів, які б стосувалися

підтримки і розвитку сучасного живопису, театру, музичного мистецтва, кіно. Це можна вважати серйозним недоліком, бо саме через ці соціокультурні канали формується громадська самосвідомість та політична культура народу. Третій розділ дипломної роботи буде присвячений обґрунтуванню необхідності надання музичним проектам в Україні статусу національних.

ВИСНОВКИ

Метою дипломної роботи було вивчення національних проектів в Україні, їх зміст, особливості реалізації, а також обґрунтування важливості впровадження музичних національних проектів.

У першому розділі ми розповіли про національні проекти в цілому, виділили їх специфіку як способу управління соціальною сферою, дослідили досвід впровадження та реалізації національних проектів в світі.

Взагалі поняття "проект" - це унікальна діяльність, що має початок і кінець в часі, спрямована на досягнення заздалегідь визначеного результату/мети, створення певного, унікального продукту або послуги, при заданих обмеженнях по ресурсах і термінах, а також вимогах до якості і допустимого рівня ризику.

Проектний підхід до реалізації стратегічних пріоритетів суспільного розвитку знаходить вияв у розробці та запровадженні "національних проектів", які розглядаються нами як комплекс стратегічно орієнтованих заходів, спрямованих на комплексне вирішення найбільш актуальних завдань системної модернізації суспільства. Національні проекти є новим інструментом здійснення соціальної політики. Безумовна важливість національних проектів для подальшого соціально-економічного розвитку країни пояснює прагнення удосконалювати їх не лише за рахунок внутрішніх можливостей, але й із залученням міжнародного досвіду.

Безперечна перевага проектного підходу полягає в тому, що він дає можливість забезпечити пріоритетність стратегічних інтересів суспільства перед інтересами і потребами, які диктує кон'юнктура повсякденної політики.

Проведений аналіз історії питання і сучасного міжнародного досвіду свідчить про те, що використання такого стратегічного інструменту державної політики, як національний проект допускає можливість різноманітного підходу до процедур вибору цілей і засобів їх реалізації.

Слід зазначити, що реалізація національних проектів пов'язана з певними ризиками. Короткострокові ризики реалізації національних проектів пов'язані, передусім з відсутністю в країнах СНД досвіду здійснення подібних програм. Довгострокові ризики реалізації національних проектів пов'язані з тим, що є невизначеність відносно стійкості результатів, що досягаються в ході здійснення національних проектів. Кінцева ефективність витрат, що здійснюються у рамках нацпроектів, залежить від того, якою мірою фінансування тих або інших заходів сприяє досягненню довгострокових цілей розвитку освіти, охорони здоров'я, сільського господарства і житлової сфери.

Визначені умови подолання ризиків національних проектів. Перша і необхідна умова - це якісне планування і визначення чіткого регламенту взаємодії усіх учасників проектів. Друга умова - це організація моніторингу і контролю просування проектів на усіх етапах. Необхідно використовувати сучасні управлінські і інформаційні технології, у тому числі такі технології, які дозволяють вести контроль за виконанням проектів в автоматизованому режимі. Третя необхідна умова - сам так званий проектний підхід. Мають бути затверджені квартальні етапні контрольні показники за кожним проектом як для міністерств, так і в розрізі регіонів. Їх досягнення також потребують жорсткого контролю.

Можна зробити висновок, що одним з перспективних напрямів реформування української економіки і виходу її з кризи може стати (за прикладом інших країн) розробка і реалізація масштабних і довгострокових національних проектів.

У другому розділі ми детальніше зупинилися на кожному з десяти національних проектів в Україні, розкрили специфіку кожного з них, у тому числі і специфіку проблем, з якими він стикається у своїй реалізації.

Слід зазначити, що реалізація національних проектів в Україні має багато перешкод та ризиків на своєму шляху.

Найбільш перспективним з точки зору фінансування можна назвати інфраструктурний проект "Повітряний експрес" - зведення залізничного

пасажирського сполучення з Києва до аеропорту "Бориспіль" і реконструкція самого аеропорту. Термін окупності проекту вартістю 2,61 мільярда грн. - 15 років, злітно-посадочної смуги вартістю 4,5 мільярда грн. - вісім років. Успішність цих планів залежить від тарифної політики, яку вестимуть менеджери проекту. Успішність реалізації проекту залежить і від того, куди прибуватиме експрес в Києві.

Ще один досить витратний проект - "Енергія природи" вартістю 3 мільярди євро. Він передбачає будівництво вітряних і сонячних електростанцій потужністю 2 тисячі мегават з терміном окупності сім років. Проте, викликає сумніви, чи дотягує цей проект до національного рівня. Досі для профільного відомства - Національного агентства по ефективному використанню енергоресурсів - вітроенергетика і сонячна енергетика як джерела альтернативної енергії не були пріоритетом.

З соціальних проектів одним з найбільш проблематичних поки що виглядає проект "Якісна вода" вартістю 3,7 мільярда грн. Проект передбачає будівництво 23 тисяч групових і локальних систем очищення і доочистки питної води - так званих бюветів. Їх планують споруджувати на спеціально відібраних ділянках водопроводів. Цей проект складно реалізувати без підтримки місцевої влади. Тим часом, в проекті госбюджету - 2011 уряд має намір скоротити витрати місцевих бюджетів, ще більш понизивши їх інвестиційні можливості. Навряд чи ситуація покращає і в 2012 році.

Проект "Якісна вода" пов'язаний з іншим соціальним проектом - "Доступне житло". Він передбачає будівництво пільгового "соціального житла" для продажу або передачі окремим категоріям громадян - держслужбовцям, військовослужбовцям, кримським татарам - за пільговими цінами, до 4 тисяч гривень за квадратний метр. Квартири або надаватимуться безоплатно, або продаватимуться пільговикам за 30-50% вартості, тобто 50-70% вартості квартири сплатить держбюджет. Саме так, за половину вартості, зараз в Києві купують квартири лікарі і учителі.

Мало реальною здається експертам ще одна національна програма - "Відкритий світ". Вона передбачає створення освітньої інфраструктурної мережі на базі 4G-інтернету із забезпеченням частини учнів нетбуками і впровадженням комп'ютерних технологій в систему управління освітніми установами. Незрозуміло, як при сьогоденньому рівні розвитку технології 4G перевагами цього проекту зможуть скористатися сільські діти. Адже для цього доведеться будувати дуже багато базових станцій.

Таким чином, очевидно, що ідея національних проектів взята президентом В. Ф. Януковичем з досвіду Росії. Що стосується змісту приведених вище проектів, то, звичайно, не можна заперечувати їх громадську значущість. Але в той же час, досить очевидними є серйозні ризики практично по кожному з них. Особливий же інтерес у громадськості викликає питання, чому сама процедура відбору проектів була не публічною.

Можна зробити висновок, що національні проекти практично не торкаються питання розвитку культури, мистецтва в сучасній Україні. Немає проектів, які б стосувалися підтримки і розвитку сучасного живопису, театру, музичного мистецтва, кіно. Це можна вважати серйозним недоліком, бо саме через ці соціокультурні канали формується громадська самосвідомість та політична культура народу. Це підтверджується і в дилемі 3-х часів Дарендорфа який вважав, що процес зміни менталітету, життєвих стилів може зажадати декількох поколінь, а саме зараз Україні потрібна зміна менталітету завдяки впровадження соціокультурних проектів. Так вважають багато українських національних спілок і об'єднань, наприклад Унівська група.

СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28.06.1996 року з останніми змінами // Офіційний сайт Верховної Ради України <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0> - 20.10.2011р. – 18:14
2. Господарський кодекс України: Офіційний текст. — К.: Кондор, 2009. - 344 с.
3. Земельний кодекс України від 25.10.01 № 2768-111 // Урядовий кур'єр. - 2001. – 290 с.
4. Закон України (від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР) "Про Національну програму інформатизації"
5. Положення про Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України Затверджено Указом Президента України від 12 травня 2011 року № 583/2011
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. N 1256 "Про затвердження переліку проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти)"
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2010 р. N 570 "Про утворення Державного агентства України з управління національними проектами (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 390 (390-2011-п) від 13.04.2011, N 937 (937-2011-п) від 07.09.2011
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2011 № 680 "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо створення мережі регіональних перинатальних центрів, забезпечених інноваційними технологіями та сучасним обладнанням"
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2011 № 675 "Про внесення зміни до пункту 2 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки реалізації інноваційних та

інвестиційних проектів у реальному секторі економіки через механізм здешевлення кредитів"

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2011 № 674 "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення розробки проектно-кошторисної документації, техніко-економічних обґрунтувань (їх невід'ємних складових) національних проектів, в тому числі шляхом формування статутних капіталів державних підприємств, відповідальних за реалізацію національних проектів"

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2011 № 694 "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо формування позитивного інвестиційного іміджу України"

12. Розпорядження Президента України № 182/2011-РП "Про Робочу групу зі створення нових маршрутів постачання енергоресурсів через територію України з Азербайджанської Республіки"

13. Указ Президента України № 583/2011 "Про Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України"

14. Указ Президента України № 370/2011 "Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади"

15. Звіт Про стан виконання плану-графіку економічних реформ за напрямом «Впровадження національних проектів» за I квартал 2011 р.

16. Енергетична стратегія України на період до 2030 року із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Міністерства палива та енергетики України від 26 березня 2008 року Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. N 145-р

17. Бандур С. І., Заяць Т. А., Терон І. В. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика. - К.: РВПС України, НАН України, 2009. - 250 с.

18. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина. - К., МАУП, 2011. - 424 с.

19. Беліцер Н. В., Бугаєв С. В., Варивода Я. О., Євтух В. Б., Кравець Т. А. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: Шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду / За ред. Ю. Тищенка. - К.: Український незалежний центр політичних досліджень, 2010. - 258 с.
20. Бережний І., Гуменчук О., Калениченко П. Шоу повинно... триматися. Чому українська музіндустрія чекає нового парламенту // Дзеркало тижня. - 2007. - 20-26 жовт. - С. 17.
21. Бокань В. Культурологія: Навч. посіб. для студ. вуз./ Володимир Бокань; Межрегион. акад. управл. персоналом. - К.: МАУП, 2011. -134 с.
22. Борисюк В. И., Вайнштейн Г. И., Городецкая И. Е., Дилигенский Г. Г., Диманис М. Д. Политические институты на рубеже тысячелетий. XX в. - XXI века. \ Дубна, Феникс Плюс, 2009. - 478с.
23. Булин Д. К. Вертикаль национальных проектов // Свободная мысль. - 2011. - N 10. - С.19-32.
24. Бычкова Ю.В. Национальный проект как инструмент стратегического управления // Нац. интересы: приоритеты и безопасность. - 2010. - N 3. - С.51-61.
25. Воротников В. Национальные проекты сегодня и завтра // Журналист. - 2010. - N 3. - С.13-15.
26. Гаврюшенко О. П. Історія культури: Навчальний посібник/ Олександр Гаврюшенко, Василь Шейко, Любов Тишевська,; Наук. ред. Василь Шейко. - К.: Кондор, 2009. - 763 с.
27. Гількес П. Україна – нація в Європі // Німеччина. - 2009. - № 6. - С. 33.
28. Греф Г.О. Национальные проекты: день сегодняшний и завтрашний // Национальные проекты. 2006. № 6. - С. 15-18.
29. Гордейчук Н. М. Украинская музыка // Музыкальный энциклопедический словарь. - М.: Советская энциклопедия, 2010. - С. 563-565.
30. Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права: Навч. посіб. - К.: Заповіт, 2011. - 370 с.

31. Єрмолаєв А.В. , Жаліло Я.А. Національні проекти для України - К.: НІСД, 2010. - 37 с.
32. Економічна енциклопедія: У 3 т. / Ред. кол.: С. В. Мочерний. - К.:Академія, 2010. - Т. 1. - 864 с.; - 2011. - Т. 2. - 848 с.; - 2011. Т. 3. - 952 с.
33. Жданов І. Л. Влада і опозиція в Україні // Вісник політичної аналітики. - 2010. - №7. - С. 35-40.
34. Жук М. В., Бауліна Т. В. Міжнародні стратегії економічного розвитку: Навч. посіб. - К.: Видавець Паливода А. В., 2010. - 348 с.
35. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. - К.: Знання України, 2010. - 336 с.
36. Иохин В. Я Экономическая теория. Учебник. - М.: Юристь. 2010. - 544 с.
37. Калениченко П. Ще гучніше! (Музична індустрія України: як збудувати фундамент?) // Дзеркало тижня. – 2008. - 30 серп. - С. 18.
38. Культурологія: Навчальний посібник/ І. І. Тюрменко, С. Б. Буравченкова, П. А. Рудик; За ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т хар-чових технологій. - К.: Центр навчальної літератури, 2011. - 367 с.
39. Курс экономической теории/ Под ред. Чепурина М.Н., Киселевой Е.А.- Киров. 2011. - 476 с.
40. Курас І. Ф., Рудич Ф. М., Балабан Р. В., Клищенко О. В., Кононенко Н. В. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. - К., Парламентське вид-во, 2011. - 350 с.
41. Матусевич В. Політична культура: теоретико-методологічні проблеми дослідження // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2008. - № 4,5. – С.19-25.
42. Медведев Д. Реализация национальных проектов: новые задачи // Экон. политика. - 2008. - N 1. - С.5-9.
43. Міжнародна економіка: Підручник / А. П. Румянцев, В. В. Рокоча. - К.: Знання-Прес, 2009. - 437 с.

44. Николаев М.С. Приоритетные проекты - стратегия решения социальных проблем / М. С. Николаев // Проблемы теории и практики управления. - 2011.- N1. - С. 6-12.
45. Політологія: Підручник/ І. Дзюбка, К. Левківський, В. Андрущенко та ін.; За заг. ред. І. Дзюбка, К. Левківського. - 2-ге вид., випр. і допов. - К.: Вища школа, 2010. - 415 с.
46. Політологія: Типові питання та відповіді з лекційного курсу. Навчальний посібник для студентів/ В. Піча, К. Левківський, Н. Хома. - К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ-2000", 2009. - 176 с.
47. Політологія. Конспективний курс/ А. Крюкова. - Харків: Торнадо, 2011. - 144 с.
48. Політологічний енциклопедичний словник: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Генеза, 2011. - 400 с.
49. Приоритетные национальные проекты: Цифры, факты, документы. - М.: Европа, 2009. - 152 с.
50. Прогнозування та розробка програм: Метод. посіб. / В. Ф. Беседін та ін; За ред. В. Ф. Беседіна. - К.: Наук. світ, 2010. - 468 с.
51. Реалізація державної політики у галузі культури: Аналітичний звіт Міністерства культури і туризму України за 2010 рік. - К.: Міністерство культури і туризму України, 2011. - 152 с.
52. Системи менеджменту і якості. Основні положення. ДЕРЖСТАНДАРТ ІСО 9000 - 2001
53. Статистичний щорічник України за 2010 р. - К.: Держкомстат, 2010. – 540 с.
54. Стэнли Э. Портни Управление проектами для "чайников" = Project Management For Dummies - М.: «Диалектика», 2008. - 564 с.
55. Тулохонов А. Д. О подходах к реализации национальных проектов / А. Тулохонов // Экономист. - 2010. - N5. - С. 10-12.
56. Чекаленко Л. Зовнішня політика України. - К.: Либідь, 2011. - 712 с.

57. Шульгіна В.. Музична україніка: інформаційний і національно-освітній простір: Дис. д-ра мистецтвознавства: 17.00.01 / Національна музична академія України ім. П.І.Чайковського. - К.: Либідь, 2002. - 220 с.
58. Paul S. Boyer, et al. The Enduring Vision: A History of the American People, Volume 2. Wadsworth Cengage. 2010. - p. 575
59. Австралия построит национальную суперсеть. Б. Лихтман [Электронный ресурс] Режим доступа: http://infox.ru/hi-tech/internet/2009/04/07/australia_network.phtml - 26.10.2011р. - 20:12
60. Бакальчук В.О. Етичні аспекти культурної політики держави. (Національний інститут стратегічних досліджень, Київ) [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.newacropolis.org.ua/ua/-etika2004.htm/b> - 30.10.2011р. - 11:15
61. Голос країни. Офіційний сайт. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://goloskrainy.tv> - 22.10.2011р.- 13:21
62. Державна установа "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України" [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.ief.org.ua/> - 26.10.2011р. – 19:33
63. Євро-2012. Інформаційний центр Україна-2012 [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://ukraine2012.gov.ua/> - 25.10.2011р. – 20:05
64. Житлово-комунальне господарство України [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://jkg.com.ua/ukr/main.php> - 23.10.2011р. -12:55
65. Международный туристический форум [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.turforum.ks.ua> - 26.10.2011р. – 19:18
66. Национальный проект "LNG-терминал" входит в активную фазу реализации. Ливень О. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.uaenergy.com.ua/c225758200614cc9/0/1e2a45f66febae5fc22578cb00527a2e> - 22.10.2011р. – 13:01
67. Сайт - Государственное агентство по инвестициям и управлению Национальными проектами Украины [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.ukrproject.gov.ua> - 30.10.2011р. – 11:38

68. Офіційний сайт Унівської групи [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.univska.com/> - 16.02.2012р. – 20:14
69. Презентован всеукраинский проект "Своя музыка" [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://elvisti.com/node/55806> - 01.11.2011р. - 19:37
70. Приоритетные национальные проекты [Электронный ресурс] Что такое национальные проекты: четыре приоритета. Режим доступа: <http://www.rost.ru/main/what/03/03.shtml> - 29.10.2011р. - 09:16
71. Проект [Электронный ресурс]: Материал из Википедии — свободной энциклопедии : Версия 37571582, сохранённая в 10:18 UTC 9 сентября 2011 / Авторы Википедии // Википедия, свободная энциклопедия. — Электрон. дан. — Сан-Франциско: Фонд Викимедиа, 2011. — Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=37571582> - 20.10.2011р. – 23:10
72. Управління ДАІ МВС України [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.sai.gov.ua/> - 25.10.2011р. – 19:08
73. X-фактор. Революція [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://xfactor.stb.ua> - 28.10.2011р. - 18:36
74. Янукович В. Ф. Стратегическое управление на основе национальных проектов. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління [Электронный ресурс] Режим доступа: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/znpdduu/du/2010_152/01.pdf - 27.10.2011р. - 17:01

Прізвище, ім'я, по батькові

Факультет

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма

Декларація

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації стверджую, що подана кваліфікаційна (магістерська) робота на тему:

« _____ »

є написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських і суміжних прав, закріплених статтями 21–25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувалась іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у недозволений спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна робота буде відхилена без права її захисту або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

Дата і підпис здобувача